

Broedvogels van de Bloemendalerpolder en de Gemeenschapspolder Oost 2002

Vogelwerkgroep Het Gooi en omstreken

Broedvogels van de Bloemendalerpolder en de Gemeenschapspolder Oost 2002

Rapportnummer 138

Inleiding	2
Gebiedsbeschrijving	4
Historie van het gebied	5
Broedvogelhistorie	7
Niet-Broedvogels	10
Agrarisch weidevogelbeheer	11
Conclusies & aanbevelingen	13
Soortkaarten	
Knobbelzwaan	15
Nijlgans	16
Wilde Eend	17
Havik	18
Buizerd	19
Boomvalk	20
Meerkoet	21
Scholekster	22
Kievit	23
Grutto	24
Tureluur	25
Houtduif	26
Grote Bonte Specht	27
Graspieper	28
Witte Kwikstaart	29
Winterkoning	30
Heggenmus	31
Roodborst	32
Merel	33
Zanglijster	34
Bosrietzanger	35
Grasmus	36
Zwartkop	37
Tjiftjaf	38
Fitis	39
Pimpelmees	40
Koolmees	41
Ekster	42
Zwarte Kraai	43
Spreeuw	44
Huismus	45
Groenling	46
Putter	47
Foto's & Literatuur	48

Inleiding

Inleiding

In 2002 inventariseerden enkele leden van de Vogelwerkgroep Het Gooi en omstreken de Bloemendalerpolder en de Gemeenschapspolder Oost op broedvogels. Aanleiding voor deze inventarisatie was het concept-streekplan Noord-Holland Zuid dat in 2001 is opgesteld. Hierin wordt bovengenoemd poldergebied aangewezen als één van de locaties voor grootschalige woningbouw. Inmiddels is het streekplan definitief vastgesteld en zijn de gemeenten Weesp en Muiden plannen aan het ontwikkelen voor de bouw van duizenden (!) woningen in dit gebied.

De inventarisatie is zoveel mogelijk uitgevoerd volgens de criteria van de Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland (SOVON), in een combinatie van de methode voor broedvogelinventarisatie in proefvlakken (SOVON, 1996) en de methode voor het inventariseren van weidevogels in cultuurland (SOVON, 2001).

De inventarisatierondes vonden plaats op: 15 maart, 6 april, 8 april, 18 april, 3 mei, 10 mei en 26 mei.

Juni 2004

Ricardo van Dijk

Dank

Bij deze wil ik de volgende vrijwilligers van dit inventarisatieproject van harte bedanken voor hun inzet: Dick Jonkers, Coen Pel, Bob van Poelgeest en Peter Vos.

Daarnaast wil ik de volgende personen bedanken:

Ben van den Broek voor het beschikbaar stellen van vele digitale foto's

Ellen de Bruin voor de redactie;

Henk van Ginkel voor de gegevens van Agrarische natuur- en landschapsvereniging Vechtvallei;

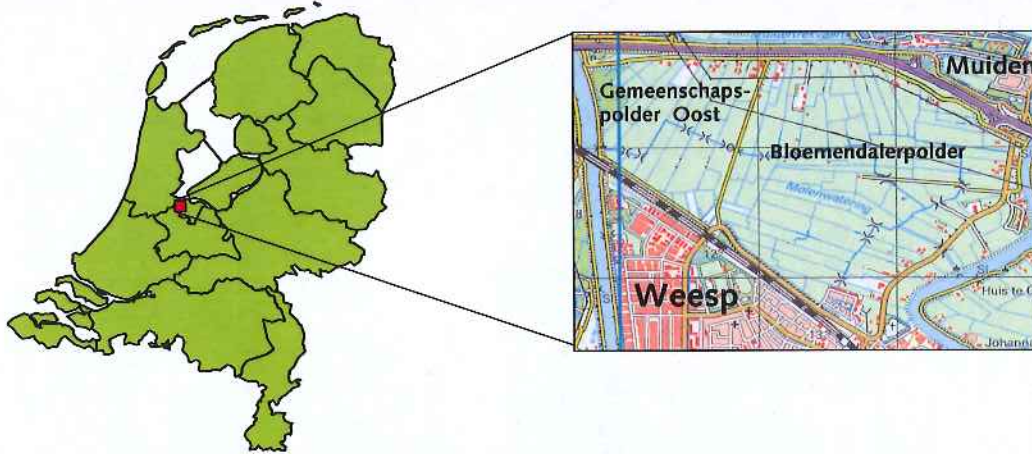
Dick Jonkers voor de historische broedvogelgegevens

Guus Kroon van Historisch Archief Muiden voor de historische gegevens van het gebied;

Luchtfoto van het geïnventariseerde gebied

Gebiedsbeschrijving

Het geïnventariseerde gebied wordt aan de noordzijde begrensd door de snelweg A1, aan de oostzijde door de rivier De Vecht, aan de westzijde door het Amsterdam-Rijnkanaal en aan de zuidzijde door de spoorlijn Hilversum-Amsterdam.

Het gebied kenmerkt zich door een veenweidelandschap met enkele bosschages. Er is uitsluitend sprake van graslandpercelen, waarvan de meeste begraasd worden door koeien en schapen.

De tuinen rondom de bebouwing en de begroeiing van de taluds van de spoorlijn en de snelweg A1 zorgen voor een ruime aanwezigheid van een struikachtige vegetatie met veel Braamstruiken. Dit verklaart de aanwezigheid van vele soorten zangvogels zoals Bosrietzanger en Heggenmus.

Bloemendalerpolder, gezien vanuit het zuidoosten

In de noordwesthoek bevindt zich een ruig bosperceel dat vroeger dienst deed als eendenkooi. Deze voormalige eendenkooi kent een zeer ruige vegetatie met o.a. Rietgras, Pitrus, Braam, Zwarte Els en Berk. De soortenrijkdom en dichtheid aan vogels is in dit kleine deel van het gebied zeer hoog. Iets ten zuiden van deze voormalige eendenkooi bevinden zich een aantal graslandpercelen, waarop Pitrus groeit. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door de invloed van kwelwater uit het Amsterdam-Rijnkanaal. De vegetatie in de graslandpercelen wordt intensief bemest en gemaaid. Hierdoor is een soortenarme vegetatie ontstaan. In de sloten van de polder zijn vooral langs de Korte Muiderweg soortenrijke vegetaties te vinden met planten als Pijlkruid en Zwanebloem.

Het onderzochte gebied is circa 450 hectare groot.

Historie van het Gebied

Ontstaansgeschiedenis

De oudste systematische landontginningen bij Muiden dateren vermoedelijk uit de 11e en 12e eeuw. In de loop van de 13e eeuw zijn de eerste zeedijken aangelegd en is het Naardermeer omdijkt met de Keverdijk en de Broekdijk (nu: Looddijk). In de loop van de Middeleeuwen was al het land rondom Muiden verkaveld en ontgonnen. Tot 1600 werd dit land vooral voor akkerbouw gebruikt. Veeteelt was van ondergeschikt belang. In de 17e en 18e eeuw zakte het bodempeil, waardoor de polders drassiger werden en minder geschikt voor akkerbouw. Sindsdien moest er ook bemalen worden. De veeteelt nam in belang toe. In de 18e eeuw werden bij Muiderberg nog boekweit, rogge en aardappelen verbouwd, naast het houden van koeien en varkens. Omstreeks 1900 werden er voornamelijk koeien gehouden.

De bodem van de Bloemendalerpolder/Gemeenschapspolder bestaat voornamelijk uit veen. In de periode van 1804 tot 1883 heeft men in de Zuidpolder bij Muiden het veen gedeeltelijk afgegraven voor de turfwinning. In het Naardermeer en de Rietpolder is tot ver in de 20e eeuw riet gewonnen. Dat gebeurt nu nog op kleine schaal op het rietland achter de Kruijfabriek.

Het peil van de Bloemendalerpolder varieert van -1,4 tot -1,6 NAP. De kern van de Bloemendalerpolder is reeds in 1555 omdijkt. In de 18e eeuw zijn achtereenvolgens de Sinnigvelderpolder, de Zuidpolder en de Aert-Janssenpolder toegevoegd.

Bloemendalerpolder

De huidige Bloemendalerpolder ligt gedeeltelijk in Weesp en gedeeltelijk in Muiden. De grens wordt gevormd door de Molenwetering. Tot 1896 stond er aan de Vecht een molen die de polder op peil hield; de Eendracht. Daarna kwam er een stoomgemaal op dezelfde plaats. De Gemeenschapspolder ontstond toen bij octrooi van 25 oktober 1707 acht polders in Weesperkarspel (nu Driemond, gemeente Amsterdam), Diemen en Muiden werden samengevoegd tot één grote polder; de Gemeenschapspolder. Er kwamen kort daarop twee molens; de Gaaspermolen en de Stammermolen. In 1927 raakten beiden buiten gebruik, vanwege de aanschaf van een dieselmolaar, maar onlangs (in 2003) is de Gaaspermolen weer hersteld en in bedrijf genomen.

Gemeenschapspolder

Het Amsterdam-Rijnkanaal tussen Amsterdam en Utrecht werd van 1881 tot 1895 aangelegd onder de naam Merwedekanaal. In 1952 werd het A-R-kanaal aangelegd. Het volgde voor een groot deel het oude tracé van het Merwedekanaal, maar liep van het IJ tot aan de Waal bij Tiel en was 72,4 km lang en 41-50 m breed. Later is het kanaal diverse malen verbreed (in 1933 en 1965). Het kanaal sneed de Gemeenschapspolder in tweeën. Met behulp van een onderduiker verbond men in eerste instantie het Muider deel van de polder met dat van Diemen. Later is er een elektrisch gemaal geplaatst dat uitslaat op het Amsterdam-Rijnkanaal.

Invloed van WOII

De verspreid staande bakstenen gebouwtjes en betonnen beddingen in de Bloemendalerpolder zijn overblijfselen van de Duitse radarpost Seeadler, die in 1943 bij Muiden en Weesp werd gebouwd om geallieerde bommenwerpers op weg naar Duitsland op te sporen. Zodra de bommenwerpers ontdekt waren met de grote Würzburgschotels werd er een Duitse jager op afgestuurd, die op zijn beurt ook met een schotel werd begeleid. De radarpost bij Muiden werden op 29 augustus 1943 op het militaire telefoonnet aangesloten en op 27 augustus 1944 weer afgekoppeld. De vier bakstenen gebouwtjes waren bedoeld als schuren waarin noodaggregaten werden ondergebracht. Daarnaast zijn er twee betonnen sokkels gegoten waarop de schotelantennes werden geplaatst. De bezetting bedroeg ongeveer 200 man. Er waren drie houten barakken voor de manschappen. In februari 1945 werd het station door de Duitsers ontmanteld. In 2002 is een van de vier bakstenen gebouwtjes grotendeels omgevallen doordat de fundering het heeft begeven.

Historie van het Gebied

Eendenkooi

De eendenkooi in de Gemeenschapspolder Oost wordt reeds vermeld in de Grote Historische Provincie Atlas van Noord-Holland van 1849-1859 als "Vogelkooi". Ook in een heruitgave van Historische Topografische Kaarten Noord-Holland uit 1894-1923 (verkend in 1873, herzien in 1883, ged. herzien tot 1911) wordt de "Vogelkooi" vermeld. Het gebied werd gebruikt door de boeren van de nabij gelegen boerderijen. Het was tot de jaren zestig van de 20e eeuw gebruikelijk om eenden te vangen in dergelijke inrichtingen, waar in een met rietmatten afgeschermd en met houtgewassen omgeven plas (het wed), via vier of vijf vangpijpen die voorzien waren van rietmatten en met gaas overdekt, eenden naar binnen gelokt werden. Daarna kwamen ze via steeds nauwer toelopende slootjes terecht in een vanghokje. In 1979 waren er nog ca. 100 eendenkooien aanwezig in Nederland. Een aantal van hen werd aangewezen als natuurreserveaat. Een andere kooi in onze regio bevindt zich in het Naardermeer. Het kooibedrijf viel in 1979 onder de Jachtwet. In de onmiddellijke omgeving van de bewuste eendenkooi in de Gemeenschapspolder bevindt zich nog de boerderij met de naam Kooilust. De voormalige bewoner de heer A.J. Beukenboom woont tegenwoordig in Muiden. Hij vertelde dat zijn vader in 1893(!) op de boerderij kwam wonen en nog twee jaar de eendenkooi gebruikt had. De eenden gingen op een boerenwagen naar Amsterdam, waar ze voor 35 cent per stuk verkocht werden. Ook het riet werd verkocht; aan bloembollenkwekers in Aalsmeer.

Vanaf 1895 is er niet meer gekooid. De plas is dichtgegroeid en het terrein is geheel overwoekerd met bomen, Braamstruiken en Brandnetels. De grond is in beheer bij het B.B.L. (Bureau Beheer Landbouwgronden) in Haarlem. Tot 12 juni 1963 was er tegenover de huidige Maxis een dynamietopslagplaats van de Kruitfabriek. Het door een dijkje omgeven magazijn vloog om 12 uur 's nachts in de lucht en veroorzaakte grote schade aan boerderijen en woningen in de wijde omgeving. In Bussum renden de inwoners in nachtgewaad in paniek de straat op, volgens de Gooi en Eemlander. Afgezien van enkele snijwonden door glasscherven vallen er geen slachtoffers. De opslagplaats stond bekend als De Eendenkooi.

Voormalige eendenkooi in de Gemeenschapspolder Oost.

Broedvogelhistorie

Broedvogels uit het verleden

Zowel de Bloemendalerpolder als de Gemeenschapspolder Oost zijn voor 2002 al diverse keren geïnventariseerd. In 1973 en 1976 voor Randstad en broedvogels (van Dijk *et al.* 1981), in 1981 en 1988 gebeurde dat voor de provinciale milieu-inventarisatie van Noord-Holland (archief Vogelwerkgroep het Gooi e.o.) en in 1995 voor de MER CRAAG (van Buel & Lubbers 1995). Het is moeilijk de inventarisaties met elkaar te vergelijken, omdat bij sommige daarvan niet het voorkomen van alle soorten is onderzocht. De inventarisatie van 1973 is een kwalitatieve inventarisatie die er op duidt of soorten al dan niet voorkomen. De aantallen zijn duidelijk te laag. Van de periode 1976-2002 zijn de gegevens in het algemeen wel te vergelijken, dat kan echter alleen voor sommige soorten voor enkele jaren, omdat zij niet ieder jaar geïnventariseerd zijn. De weidevogels komen er het beste af; daarvan zijn - op 1973 na - de soorten goed onderzocht. De resultaten van alle inventarisaties zijn samengebracht in tabel 1.

Resultaten

In de periode 1973-2002 zijn maar liefst 60 verschillende soorten vastgesteld als broedvogel in de Bloemendalerpolder en de Gemeenschapspolder Oost. Daarvan is in de afgelopen decennia meer dan de helft verdwenen. Wanneer het om soorten gaat waarvan in die periode incidenteel vestigingen voorkwamen, kan de verdwijning veroorzaakt zijn door natuurlijke veranderingen in het biotoop. Aan de andere kant zijn er ook weer soorten bijgekomen, zoals de drie soorten roofvogels: Buizerd, Havik en Boomvalk. De polders fungeren voor deze soorten als foerageergebied. Dat was het vroeger ook voor de nu verdwenen Torenavalk, die door het ontbreken van grote aantallen van zijn belangrijkste prooidiersoort - de veldmuis - zich niet meer kon handhaven.

Het gebied ontleende zijn belangrijkheid aan de weidevogels die daar in behoorlijke aantallen voorkwamen. Tot de groep weidevogels behoort een aantal soorten, waarvan de broedplaatsen in grasland voorkomen. Zij zijn te onderscheiden in primaire soorten waarvan het overgrote deel in graslanden nestelt en secundaire soorten (Beintema *et al.* 1995). Voor laatstgenoemde groep zijn graslanden wel belangrijk, maar zij kunnen ook in ander biotopen in belangrijke aantallen nestelen. Beide groepen zijn in tabel 1 met een * of ** gemarkeerd. De achteruitgang of verdwijning van de kritische soorten Grutto, Tureluur en Watersnip is een landelijk fenomeen, waarvoor het intensieve landgebruik verantwoordelijk wordt gesteld. Het feit dat zij er nog steeds voorkomen duidt erop dat de potentie nog aanwezig is. Door in het hele gebied beheerpakketten bij de agrariërs aan te bieden zou de stand aanzienlijk kunnen worden opgekrakt.

Andere soorten

In 1976 is een tijdelijke baltsplaats van ca. 10 Kemphanen aan de Papelaan aangetroffen. Deze soort heeft echter nooit in het gebied gebroed, maar zou dit na het uitvoeren van speciale inrichtingsmaatregelen wel kunnen.

Eind jaren negentig is het voorkomen van kleine kolonies van Oeverzwaluwen vastgesteld. Twee kolonies zaten net buiten het gebied en de derde binnen het gebied in zanddepots. De polders fungeerden als foerageergebied. Bij de inventarisatie van 2002 is het voorkomen van de Boerenzwaluw als broedvogel vastgesteld. De aantallen konden niet worden bepaald, omdat hiervoor boerenbedrijven moesten worden bezocht en hiervoor beperkende maatregelen golden in verband met de MKZ-crisis. Het aantal broedparen ligt in de orde van grootte van enkele tientallen. De Boerenzwaluwen gebruiken de polders als foerageergebied.

Broedvogelhistorie

Tabel 1. Broedvogelinventarisaties in de Bloemendalerpolder en de Gemeenschapspolder Oost van 1973-2002.

Soort	1973	1976	1981	1988	1995	2002
Fuut	0	1	0	-	-	0
Wilde eend*	4-5	40-50	-	-	-	49
Wintertaling**	0	0	0	0	0	0
Zomertaling*	0	0	0-3	0	0	0
Slobeend*	0	0	0-1	0	0	0
Knobbelzwaan	0	0	-	-	-	4
Nijlgans	0	0	0	0	0	3
Torenvalk	0	2	2	-	-	0
Havik	0	0	0	0	0	1
Buizerd	0	0	0	0	0	1
Boomvalk	0	0	0	0	0	1
Patrijs*	1	3	0	0	0	0
Fazant	?	ca. 10	-	-	-	0
Waterhoen	1-2	13	-	-	-	0
Meerkoet**	8-10	24	+	-	-	11
Scholekster*	3-5	24-27	26-33	45	2-4	21
Kievit*	8-10	53-58	60-47	92	60	30
Kleine Plevier	0	1	0	-	-	0
Watersnip*	0-1	2	0	0	0	0
Grutto*	4-5	42-64	30-44	40	26	6
Tureluur*	1-2-	8-10	17-20	21	13	7
Holenduif	0	0	2	-	-	0
Houtduif	0-2	22-25	-	-	-	3
Turkse Tortel	0	1	-	-	-	0
Koekoek	0	1	0	-	-	0
Ransuil	0	1	0	-	-	0
Grote Bonte Specht	0	1	0	-	-	1
Veldleeuwerik*	2-5	12	-	-	4	0
Boerenzwaluw	10-20	7-8	-	-	-	+
Huiszwaluw	?	8-10	-	-	-	0
Graspieper*	0	3	-	-	1	2
Witte Kwikstaart	1-2	5	-	-	-	8
Gele Kwikstaart*	0	0	0	3	0	0
Winterkoning	3-6	22	-	-	-	9
Heggenmus	1-3	7	-	-	-	15
Roodborst						2
Zanglijster	0	5	-	-	-	2

Broedvogelhistorie

Soort	1973	1976	1981	1988	1995	2002
Merel	6-14	17	-	-	-	7
Bosrietzanger	?	6	15	-	-	6
Kleine Karekiet	?	6	17	-	-	0
Spotvogel	0-1	3	3+	-	-	0
Zwartkop	?	3	3	-	-	2
Tuinfluit	0-1	3	+	-	-	0
Grasmus	0	1	0	-	-	5
Fitis	6-8	14	-	-	-	8
Tjiftjaf	3-4	2	4	-	-	8
Grauwe Vliegenvanger	0-1	2	+	-	-	0
Bonte Vliegenvanger	0	0	0-1	-	-	0
Koolmees	1-2	3	-	-	-	11
Pimpelmees	0	0	-	-	-	6
Boomkruiper	0	0	1-2	-	-	0
Rietgors	0	0	4	-	-	0
Groenling	0	1	-	-	-	2
Putter	0	1-2	1	-	-	3
Kneu	0	5	-	-	-	0
Vink	?	6	-	-	-	0
Huisemus	15-30	± 50	-	-	-	7
Ringmus	?	4	-	-	-	0
Spreeuw	20-40	60-70	-	-	-	6
Zwarte Kraai	3-4	4	-	-	-	4
Ekster	?	5	-	-	-	7

Legenda:

- ? vermoedelijke broedvogel
- niet onderzocht
- + wel broedvogel, aantal onbekend
- 0 geen broedparen
- * primaire weidevogel
- ** secundaire weidevogel

Niet-Broedvogels

Naast de broedvogels zijn ook andere waarnemingen genoteerd. Zo werden op 15 maart twee Lepelaars gezien en was een Zwarte Ruiter aanwezig op 3 mei. Soms waren grote groepen niet-broedende vogels aanwezig zoals 25 Krakeenden op 3 mei.

Tabel 2: aangetroffen vogelsoorten die niet broeden.

Soort	15-mrt	6-apr	8-apr	18-apr	3-mei	10-mei	26-mei
Grauwe Gans			1 paar				
Bergeend					1 paar		
Kuifeend					1 ex.		
Krakeend		1m, 3 vr.			25 ex.		
Smient	4 paar						
Slobeend		6 paar					
Blauwe Reiger					5 ex.		
Lepelaar	2 ex.						
Torenavalk							1 ex.
Wulp						1 paar	
Zwarte Ruiter					1 ex.		
Kleine Mantelmeeuw		1 ex.					
Oeverzwaluw					4 ex.		
Gele Kwikstaart					1 ex.		
Startmees							1 ex.
Kauw					8 ex.		
Roek	3 ex.						
Vink		2 ex.		2 ex.			

Agrarisch weidevogelbeheer

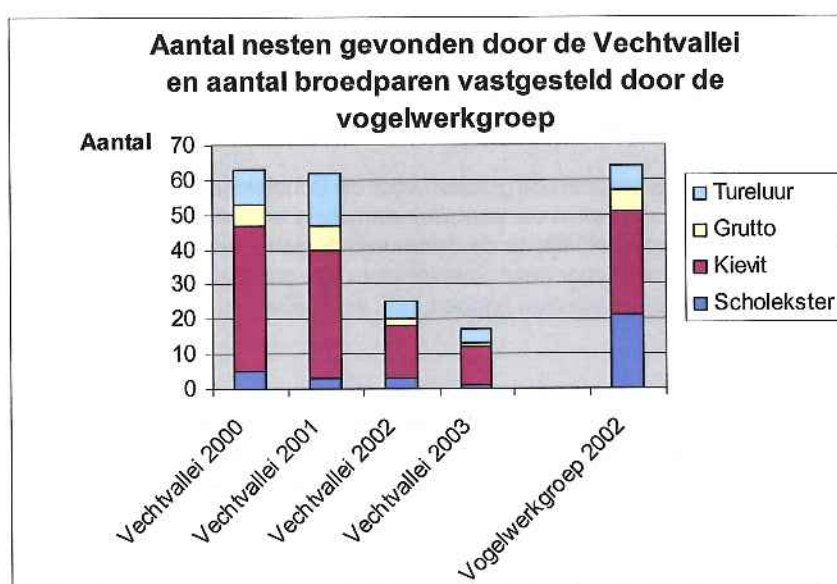
Er zijn in het gebied enkele agrariërs die zich inzetten in het kader van agrarisch natuurbeheer. Zij voeren een aangepast beheer van hun graslanden, waardoor weidevogels succesvol kunnen broeden. Daarnaast tellen zij de nesten van de weidevogels op deze percelen. Vervolgens worden deze nesten zoveel mogelijk gespaard tijdens de maaierwerkzaamheden.

De agrarische Natuur- en Landschapsvereniging Vechtvallei stimuleert agrariërs en streekbewoners om zich in te zetten voor het natuur- en landschapsbeheer door middel van voorlichting. Via deze vereniging worden financiële middelen verstrekt aan deelnemers om zo de doelstellingen van het agrarisch natuurbeheer te behalen.

De resultaten van het weidevogelbeheer van de agrarische vereniging "Vechtvallei" in de Bloemendalerpolder en Gemeenschapspolder Oost staan in tabel 3.

Tabel 3: Resultaten weidevogelbescherming 2000-2003 en inventarisatie weidevogels Vogelwerkgroep 2002.

	Scholekster	Kievit	Grutto	Tureluur
Vechtvallei 2000	5	42	6	10
Vechtvallei 2001	3	37	7	15
Vechtvallei 2002	3	15	2	5
Vechtvallei 2003	1	11	1	4
Vogelwerkgroep 2002	21	30	6	7

Grafiek 1: Resultaten weidevogelbescherming en inventarisatie weidevogels

Agrarisch weidevogelbeheer

Deelname aan agrarisch natuurbeheer:

	Bloemendalerpolder		Gemeenschapspolder Oost	
	2002	%	2002	%
Aantal ha. beheer	239,8	100%	45,7	100%
Ha uitgesteld maaien	45,85	19 %	7,6	17%
Ha vluchtheuvel beheer	8,0	3,3%	--	--
Aantal deelnemers	13		3	

Bij vluchtheuvelbeheer wordt een schuil- en foerageerbiotoop in stand gehouden voor de weidevogelkuikens in het gebied.

Trend

Helaas kunnen we een neergaande trend vaststellen in de hoeveelheid aangetroffen nesten van weidevogels. Deze trend is zorgwekkend en een duidelijke reden is niet te vinden in het beheer. Het aantal vrijwilligers en de omvang van het weidevogelvriendelijk beheerd gebied zijn nauwelijks veranderd. Er is tevens geen reden om aan te nemen dat de predatiedruk plotseling sterk verhoogd zou zijn. Predatoren zijn altijd al in het gebied aanwezig geweest. De weidebeheerresultaten steken voor dit gebied duidelijk af bij de resultaten die de Vechtvallei in haar gehele werkgebied heeft bereikt. Het aantal gevonden nesten in de totale regio van de Vechtvallei is voor de meeste soorten nagenoeg constant over de laatste jaren.

Interpretatie getallen

In grafiek 1 is naast de neergaande trend ook het resultaat van de inventarisatie van de VWG het Gooi en omstreken te zien. Tussen de inventarisatie en de weidevogelbescherming bestaat een belangrijk verschil. De gegevens van de Vechtvallei betreffen uitsluitend aangetroffen nesten, terwijl de gegevens van de VWG zijn gebaseerd op waarnemingen van aanwezige volwassen vogels. Die laatste waarnemingen worden volgens de SOVON-criteria geïnterpreteerd en vervolgens wordt beoordeeld of het een broedgeval betreft. Om twee redenen zullen de Vogelwerkgroep-getallen hoger zijn:

1. De gegevens van de Vechtvallei hebben alleen betrekking op percelen waar ook actief gezocht is naar nesten;
2. Ook mislukte nesten en vogels die 'doen alsof' ze er broeden worden in de inventarisatie meegeteld als broedgeval.

Die laatste reden maakt ons duidelijk waarom de getallen voor de Scholekster door de Vogelwerkgroep waarschijnlijk te hoog zullen zijn. De Scholeksters zijn wel in die aantallen aanwezig en baltsen volop in de polder, maar een flink aantal Scholeksters broedt hoogstwaarschijnlijk op de daken van de gebouwen van de nabijgelegen industrieterreinen. Het is natuurlijk nog wel zo dat de polder voor deze Scholeksters van groot belang is om er te foerageren en te baltsen. Het weidevogelbeheer kan hier positieve effecten hebben, ook al broeden de vogels er niet!

Verstoring

De volgende verstoring van vogels werd waargenomen tijdens de inventarisatie:

Op 8 april werd veel mest uitgereden, sommige percelen werden al gemaaid en werd grond met zware apparatuur 'gerold'. Toen was er trouwens al drie weken vrijwel geen neerslag meer gevallen, wat ongunstig is voor de voedselbehoefte van weidevogels. Ook op 10 mei waren diverse percelen vers gemaaid. Op 26 mei was ongeveer de helft van de percelen gemaaid, op een enkel perceel was opnieuw mest geïnjecteerd en op enkele percelen liepen loslopende honden.

Conclusies & aanbevelingen

Conclusies

In totaal werden 33 soorten als broedvogel in de Bloemendalerpolder en de Gemeenschapspolder Oost vastgesteld.

De Kievit laat een redelijk aantal territoria zien. Voor de Rode Lijst-soorten Grutto en Tureluur is het aantal territoria laag. Ondanks het feit dat territoria van deze weidevogels zijn vastgesteld, moet het daadwerkelijk aantal grootgebrachte jongen minimaal zijn. De beperkte deelname aan weidevogelbeheer is hier debet aan.

De historische gegevens laten zien dat van Scholekster, Grutto en Tureluur er plm. 25 jaar geleden nog tientallen broedgevallen waren. Nu zijn slechts nog een handjevol exemplaren aanwezig.

De ruige begroeiing aan de randen van de polder met hier en daar wat 'rommelige' bebouwing zorgt voor een behoorlijk aantal zangvogels zoals Heggenmus en Koolmees. Deze begroeiing zorgt ook voor de aanwezigheid van Grasmus en Bosrietzanger. Met name de noordwesthoek van het gebied heeft een grote dichtheid aan zangvogels.

De aanwezige roofvogels broeden al jarenlang op dezelfde wijze in dit gebied. Ondanks een territorium in 2002 is voor de Boomvalk geen broedsucces vastgesteld, terwijl deze soort in 2001 op dezelfde nestplaats 3 jongen heeft grootgebracht.

Het aantal soorten broedvogels is de afgelopen jaren toegenomen. Het totaal aantal waargenomen soorten (broedend en niet-broedend) tijdens de inventarisatierondes in 2002 bedraagt 51.

Aanbevelingen

Beheer

Als we uitgaan van de situatie zoals deze werd aangetroffen in 2002, is er veel winst te behalen door het uitvoeren van meer weidevogelvriendelijk graslandbeheer. Het voeren van een dergelijk graslandbeheer, zal in combinatie met nestbeschermende maatregelen een grote bijdrage kunnen leveren aan het aantal succesvolle legsels van weidevogels waarvan de jongen volwassen kunnen worden.

In de Gemeenschapspolder Oost wordt nergens aan vluchtheuvelbeheer gedaan om de weidevogelkuikens te beschermen. Naast het feit dat Grutto en Tureluur soorten van de Rode lijst zijn, en op wettelijke basis bescherming verdienen, zijn er ook financiële middelen beschikbaar om deze soorten beter te beschermen.

Het verhogen van het grondwaterpeil zal de voedselsituatie voor de weidevogels sterk kunnen verbeteren. Het huidige peil, waarschijnlijk ca. 60 cm onder maaiveldniveau, zorgt voor een te harde grondlaag, waarin te weinig stapelvoedsel zoals wormen en emelten te vinden is.

De verstoring door onnatuurlijke factoren als menselijke betreding en loslopende honden moet beperkt worden om tot een rustiger broedsituatie voor de groundbroeders te komen.

Conclusies & Aanbevelingen

Nieuwe bebouwing

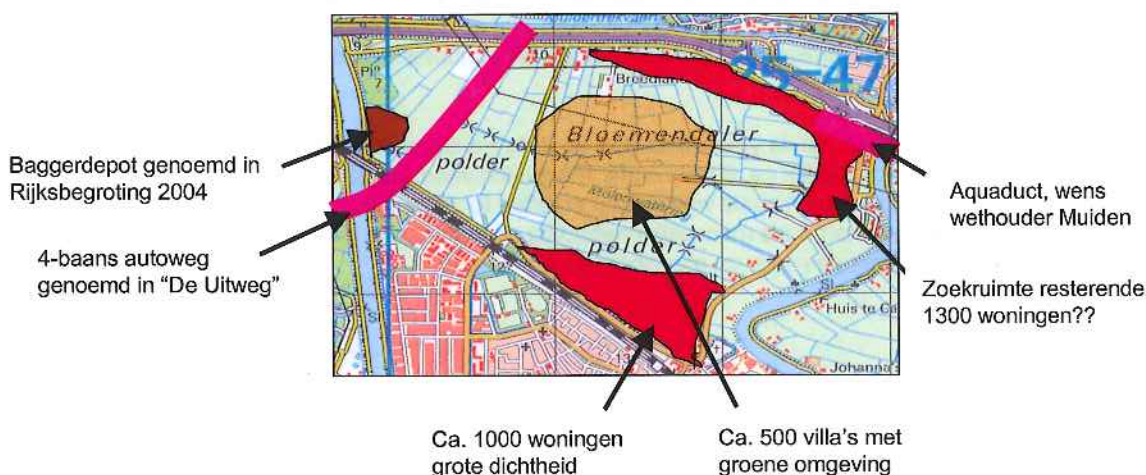
In het geval van woningbouw moet er rekening mee worden gehouden dat twee soorten die in het gebied broeden op de Rode lijst staan (Grutto en Tureluur). Dit houdt in dat, voor de bebouwing start, moet worden aangetoond dat er een groot maatschappelijk belang is en dat bij een eventuele uitvoering voor compensatie moet worden gezorgd. Als die compensatie plaatsvindt in gebieden waar al weidevogels voorkomen, moet de compensatie met beheermaatregelen of inrichting er ten minste voor zorgen dat het verdwenen aantal broedparen extra bovenop de reeds bestaande aantallen in dat gebied komt. Voor de compensatie moet daartoe recent in het betreffende gebied een basisinventarisatie zijn uitgevoerd.

De effecten van bebouwing hangen direct samen met de structuur en de schaal van deze bebouwing. Bij de aanleg van grootschalige nieuwbouwwijken en de bijbehorende infrastructuur zullen de huidige natuurwaarden verloren gaan.

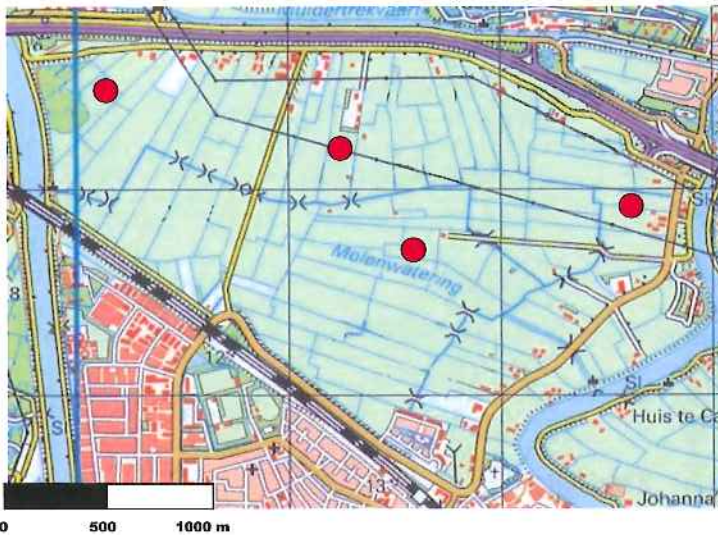
Reeds nu zijn er aanzienlijke effecten te herkennen van de aanwezige oprukkende bebouwing, verkeerswegen, de hoogspanningsleiding en het intensieve landgebruik. Met de bebouwing neemt niet alleen de hoeveelheid beschikbare ruimte voor de in het gebied broedende, foeragerende en pleisterende vogels af, ook de uitstraling van de bebouwing zal zijn invloed doen gelden. In dit rapport worden alleen de broedvogels behandeld, maar effecten zullen zich verder uitstrekken naar de overige fauna en flora, waarvan eveneens soorten van de Rode lijst of de Habitatrichtlijn kunnen voorkomen. Een volledige ecologische inventarisatie mag daarom niet ontbreken, evenals een MER-rapportage.

Indien er gekozen wordt voor een lintbebouwing, direct grenzend aan de bestaande intensief gebruikte infrastructuur, kan een afschermende werking optreden door deze bebouwing. De huidige invloed van wegverlichting en geluid kan daardoor kleiner worden, wat een positieve uitwerking kan hebben op de broedvogels van het gebied. Daar staat tegenover dat ook een lintbebouwing de beschikbare areaalgrootte voor de broedvogels zal verkleinen. De inrichting van deze lintbebouwing dient met de nodige zorgvuldigheid plaats te vinden.

Hieronder ziet u een toekomstbeeld van de polder gebaseerd op recente planologische studies en voorstellen zoals het Streekplan Noord-Holland Zuid, het overlegplatform over de ontsluiting van Amsterdam/Almere "De Uitweg" en de Rijksbegroting 2004.

4 territoria

Knobbelzwaan

Algemeen

De Knobbelzwaan *Cygnus olor* is één van de bekendste vogelsoorten van ons land. Deze soort foerageert vooral op cultuurgras en waterplanten. Knobbelzwanen zijn hoofdzakelijk standvogel en hebben een monogame paarbeband. Broedparen verdedigen het gehele jaar hun territorium.

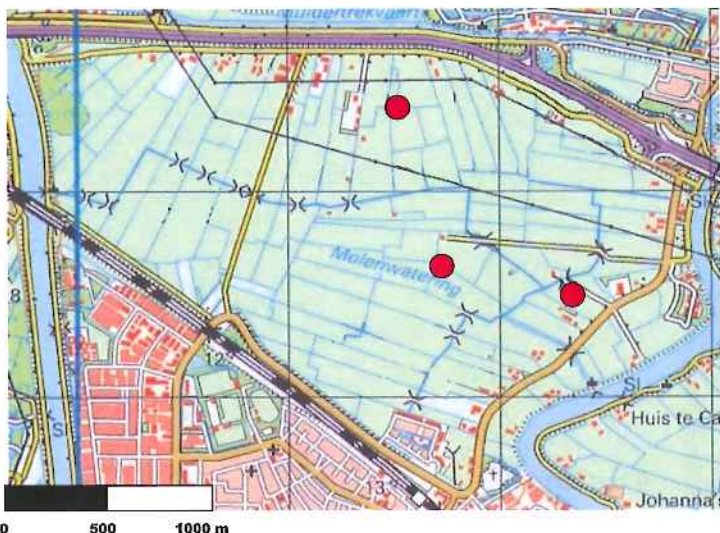
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De Knobbelzwanen in het gebied hebben het enerzijds goed voor wat betreft hun voedselbehoefte. Anderzijds vormen de hoogspanningsdraden in het gebied een gevaar voor deze soort. Jaarlijks vallen er veel slachtoffers onder de Knobbelzwanen die tegen hoogspanningsmasten zijn gevlogen.
Op 10 mei 2002 is een groep van 66 Knobbelzwanen waargenomen. Het betreft hier waarschijnlijk een groep niet-paargebonden vogels.
Op 26 mei is een paartje Knobbelzwanen in het gebied gezien met 8 jongen.

Landelijke trend

Landelijk gezien neemt de soort de afgelopen decennia flink toe. Deze toename heeft echter vooral plaatsgevonden op de zandgronden van ons land. De aantallen in Nederland zijn de laatste jaren sterk beïnvloed door afschot. De hoeveelheid Knobbelzwanen die de laatste jaren nog mag worden afgeschoten is sterk verminderd.

3 territoria

Nijlgans

Algemeen

Mensen die niet veel van vogelsoorten weten, kunnen deze vogel moeilijk thuisbrengen. Is het nou een rare gans of een eend? Het is een eend, maar geen Nederlandse eend. De Nijlgans *Alopochen aegyptiacus* is een typische exoot. Exoten zijn vogels die normaal gesproken niet in Nederland voorkomen, maar doordat exemplaren ontsnapt of door mensen zijn uitgezet, zich hier gevestigd hebben.

De soort heeft een naam hoog te houden voor wat betreft brutaliteit; ze bezetten de nesten van roofvogels als Havik en Buizerd voordat deze de kans krijgen zelf te gaan broeden. De soort broedt echter ook op de grond, in boomholtes en op gebouwen. Een paar produceert daarbij gemiddeld 7-8 eieren.

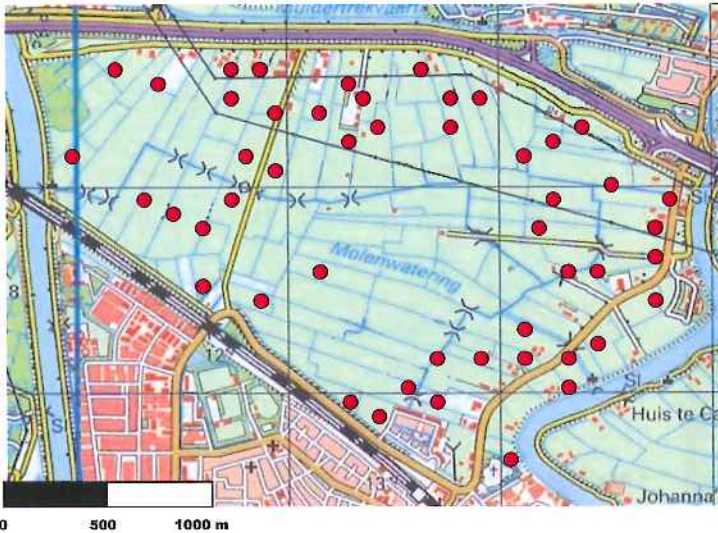
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De Nijlgans is net als in andere delen van Nederland inmiddels ook een vaste bewoner van het gebied geworden. 's Winters kan deze soort in groepen in de polders gezien worden. Tijdens het broedseizoen van 2002 zijn drie paren met een territorium waargenomen. Waarschijnlijk hebben deze paren op de grond gebroed. In eerdere inventarisaties is deze soort niet vastgesteld.

Landelijke trend

Deze exoot neemt in aantal explosief toe in Nederland. De eerste vestiging van een paartje vond plaats in 1967. Inmiddels kent Nederland zo'n 4500 - 5000 paren. De grootste dichtheden worden langs de Nederlandse rivieren aangetroffen. Strenge winters hebben een negatief effect op de populatie.

49 territoria

Wilde Eend

Algemeen

De Wilde Eend *Anas platyrhynchos* is een zeer algemene eend in Nederland en is zelfs op wereldschaal één van de meest voorkomende vogelsoorten. De broedvogels zijn grotendeels ook standvogels, maar de populatie wordt 's winters aangevuld met soortgenoten uit het noorden. Wilde eenden broeden in verschillende habitats, maar meestal in de directe omgeving van water. De nesten worden meestal op de grond gemaakt. De soort kan meerdere legsels per jaar grootbrengen.

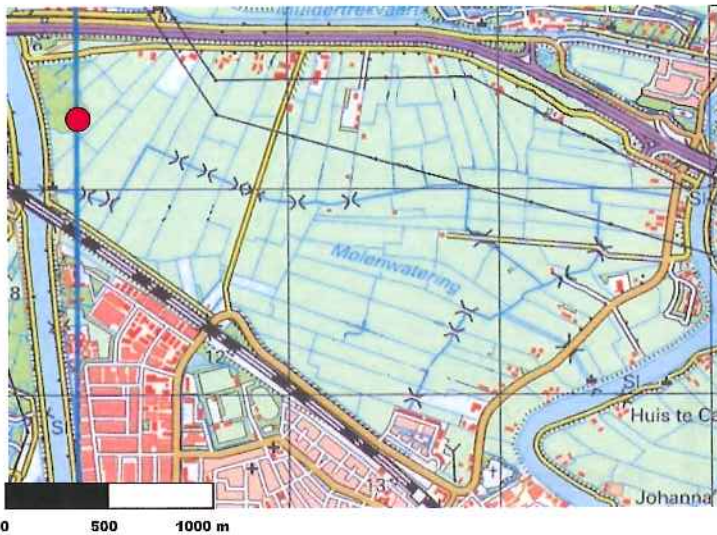
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De Wilde Eend is de meest algemene soort van het gebied met 49 territoria. Deze territoria konden alleen langs de inventarisatieroute (vanaf de wegen) worden vastgesteld. Ongetwijfeld zijn daardoor exemplaren over het hoofd gezien die in onoverzichtelijke sloten aanwezig waren. De dichte structuur van sloten en een voedselrijk grasland zorgen er voor dat de soort het in de polders goed doet. Het werkelijke broedsucces is echter onduidelijk omdat de intensieve bewerking van de percelen (maaïen, mestinjectie) veel nesten kan vernielen.

Landelijke trend

De hoogste dichtheden worden gevonden in West-Nederland, met name in veenweidegebieden, met dichtheden van 32-64 paren per 100 hectare. Daarmee is de dichtheid in het onderzoeksgebied dus nog aan de lage kant. Het aantal broedparen in Nederland wordt op 350.000 – 500.000 geschat.

1 territorium

Havik

Algemeen

De Havik *Accipiter gentilis* is een standvogel, die zijn territorium levenslang blijft bezetten. Het is een uitgesproken bosvogel, maar de soort weet zich de laatste jaren ook steeds beter in minder bosrijke streken te handhaven. Het nest bestaat uit een imposant takkenbouwsel hoog in een boom, en wordt meestal zelf gebouwd en jarenlang gebruikt. De broedtijd loopt in Nederland van eind maart (eileg) tot half juni (uitvliegen jongen).

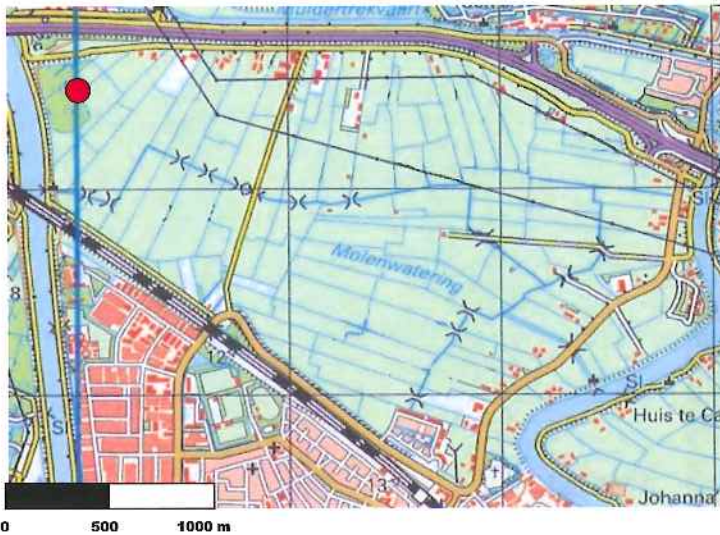
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

Een paartje Havik broedt al jarenlang in de voormalige eendenkooi in het noordwesten van het gebied. Door de roofvogelwerkgroep van het Gooi zijn meerdere jaren de jongen van dit broedpaar geringd. In 2002 bestond het broedsel uit 3 vrouwelijke kuikens en 1 mannelijk kuiken. Deze jongen zijn op 1 juni 2002 door de roofvogelwerkgroep geringd en later succesvol uitgevlogen. In 2003 werden op 2 juni 4 jongen geringd, 2 mannetjes en 2 vrouwtjes. Deze zijn ook succesvol uitgevlogen. Normaliter bedraagt de kortste afstand tussen nesten ca. 1 km. Met een broedpaar ten noorden van het KNSF-terrein en een broedpaar op de Vijfhoek bij Diemen, lijkt de maximale populatiegrootte voor de directe omgeving bereikt te zijn.

Landelijke trend

De Nederlandse populatie wordt op 1800-2000 broedparen geschat. Dat is een sterke toename vergeleken met de situatie 25 jaar eerder, toen de populatie nog 500 – 600 paren telde. De voornaamste oorzaak voor deze toename is de vermindering van jacht en verstoring van broedgefallen. Ook het verminderde pesticidengebruik in de laatste decennia heeft een positief effect gehad op de populatieontwikkeling.

1 territorium

Buizerd

Algemeen

De Buizerd *Buteo buteo* komt in vrijwel geheel Europa voor. In Nederland is dit tegenwoordig de meest algemene roofvogel. De soort is als broedvogel in Nederland in het oosten algemener dan in het westen.

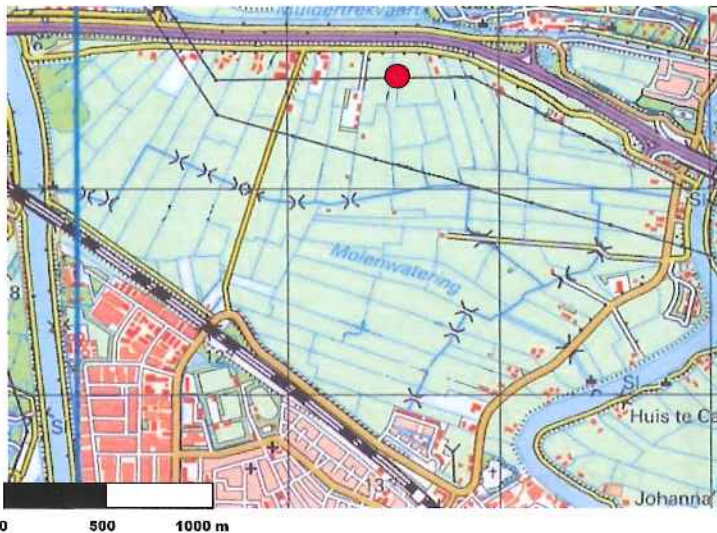
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

Net als de Havik broedt de Buizerd al meerdere jaren in de voormalige eendenkooi in het noordwestelijke deel van het gebied. Er is sprake van één nest, waarin in 2002 minimaal twee jongen aangetroffen werden door de roofvogelwerkgroep. De jongen in dit nest zijn niet geringd omdat het nest moeilijk bereikbaar was. De jongen zijn succesvol uitgevlogen.

Landelijke trend

Nadat het pesticidengebruik in de jaren zeventig afnam, is de populatie van de Buizerd sterk toegenomen. De toename in de jaren negentig in het westen van het land is deels verklaarbaar door het toenemen van bosareaal. Daarnaast heeft de soort de laatste jaren steeds vaker genoeg genomen met kleine bospercelen, bomenrijen of zelfs solitaire bomen in een open landschap. De landelijke populatie wordt geschat op 8.000 – 10.000 paren.

1 territorium

Boomvalk

Algemeen

De Boomvalk *Falco subbuteo* is de enige valkensoort die we uitsluitend in het broedseizoen kunnen aantreffen in Nederland. Van september tot maart verblijft deze soort namelijk in zuidelijk Afrika en in april keren de broedvogels terug. Vogels zijn de belangrijkste voedselbron, maar daarnaast worden insecten zoals libellen veelvuldig gevangen en geconsumeerd (ook tijdens het vliegen!). De eileg vindt pas plaats rond half juni.

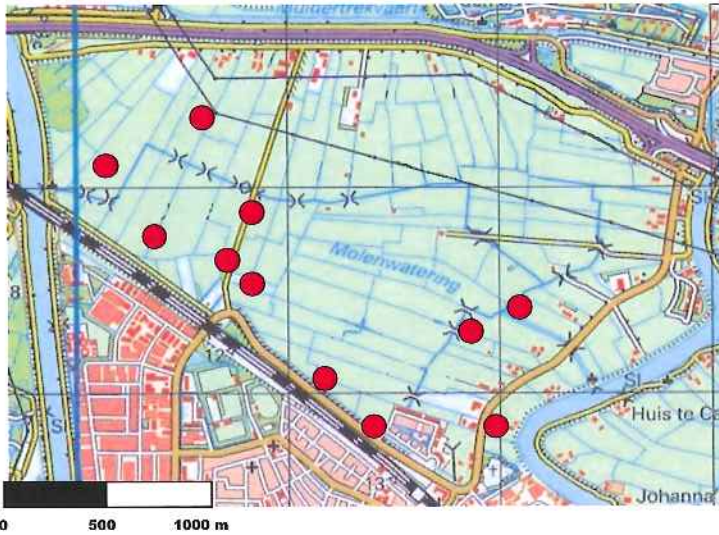
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

Er is in 2002 weliswaar een territoriaal paartje binnen de datumgrenzen aangetroffen, maar een nest met eieren/jongen kon niet worden gevonden. Wellicht heeft de concurrentie voor nestplaatsen in de hoogspanningsmasten in de polder met de Zwarte Kraai hier een rol gespeeld. In 2001 heeft in hoogspanningsmast nummer 9 een paartje Boomvalk succesvol gebroed en heeft daarbij drie jongen grootgebracht.

Landelijke trend

Het broeden in een veenweidelandschap komt bij deze soort vaak voor in hoogspanningsmasten. In Nederland bevonden zich in 1999-2001 42 van de 296 nesten zich in een dergelijke mast. In bosrijke gebieden heeft deze soort de laatste jaren flink te lijden onder predatie van de Havik. Daarnaast speelt de afname van prooidieren als Veldleeuwerik, zwaluwen en mussen een rol. De populatie in Nederland wordt geschat op 750 – 1000 paren.

11 territoria

Meerkoet

Algemeen

De Meerkoet *Fulica atra* is een zeer algemene broedvogel in Nederland. Van oudsher een moerasvogel, maar tegenwoordig vrijwel overal aan te treffen bij zoet water. De Meerkoet heeft een voorkeur voor klei- en veengebieden. In tegenstelling tot veel andere soorten, heeft de Meerkoet weinig moeite met diep bemaalde en met steile oevers omgeven kanalen en vaarten.

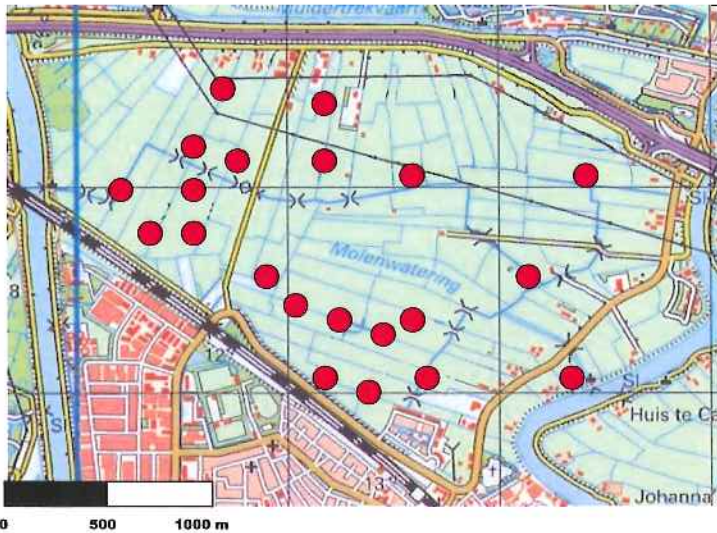
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

In totaal werden 11 territoria aangetroffen. De soort is weinig schuw en dat is ook te merken aan de locatie van de territoria; zowel dieper in de polder als direct langs de wegen is de soort aangetroffen. In de winterperiode is deze soort in grote groepen aan te treffen in de polder. Deze groepen bestaan grotendeels uit wintergasten uit noordelijker streken. De Meerkoeten foerageren dan op plantaardig materiaal (gras) op de voedselrijke grond.

Landelijke trend

De Meerkoet is in toenemende mate gaan broeden in kleinere sloten. Daarnaast heeft de verbreding van de habitatkeuze en de afname van zijn schuwheid duidelijk in het voordeel van de soort gewerkt. De soort profiteert tevens van de toegenomen eutrofiëring. Strenge winters zorgen voor een slechts tijdelijke terugslag. De landelijke populatie wordt geschat op 130.000 – 180.000 paren.

21 territoria

Scholekster

Algemeen

De Scholekster *Haematopus ostralegus* broedt in Nederland aan de kust en in het binnenland. De kustbroeders overwinteren meestal aan de kust, de vogels uit het binnenland overwinteren vooral in het Deltagebied. Vaak keren in het binnenland geboren jongen pas in hun derde levensjaar terug naar hun broedgebied. De Scholekster is een van de meest algemeen verspreide stellopers van ons land. In weilanden kunnen dichtheden oplopen tot 10-25 paar per 100 hectare. Naast de broedgevallen in weidegebieden is er de laatste jaren een positieve trend waarneembaar in het succesvol broeden op platte daken binnen de bebouwde kom. Mogelijk is het broedsucces van deze dakbroeders zelfs groter zijn dan van grondbroeders.

Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

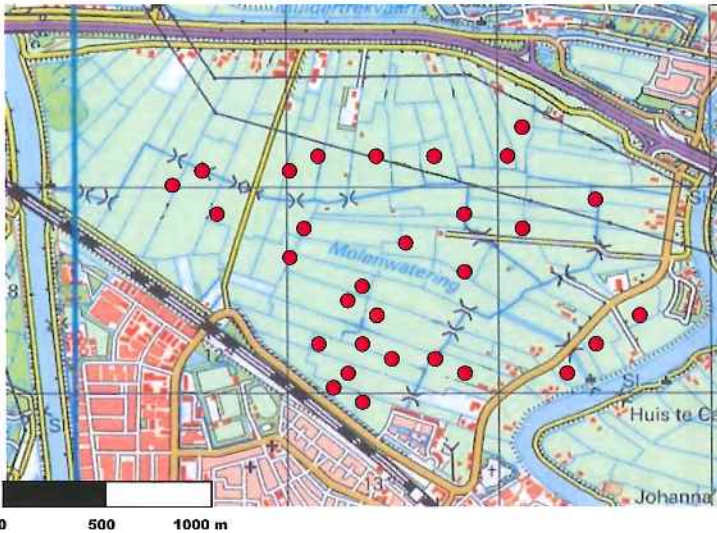
In het gebied zijn 21 territoria vastgesteld op basis van de aanwezige aantallen en hun gedrag. Het aantal broedende Scholeksters in het gebied is echter waarschijnlijk te hoog ingeschat. Vermoedelijk broeden een aantal Scholeksters op de daken van de industrieterreinen van Weesp en foerageren ze in het geïnventariseerde gebied. Ook kunnen zij luidruchtig en opvallend territoriaal gedrag vertonen, terwijl ze toch op platte daken broeden. Desondanks blijven de polders voor deze soort van groot belang omdat het gebied in hun voedselbehoefte voorziet.

Landelijke trend

Deze soort is van oorsprong een kustbroeder, maar heeft zijn broedgebied spectaculair uitgebreid naar het binnenland. De graslanden vormden daarbij het voedselgebied, mede dankzij de toegenomen mestgift de afgelopen decennia. Deze mestgift heeft gezorgd voor meer prooidieren als wormen en emelten (larven van langpootmuggen).

30 territoria

Kievit

Algemeen

De Nederlandse populatie van de Kievit *Vanellus vanellus* is omvangrijk ten opzichte van de ons omringende landen. Onze broedvogels overwinteren in Zuidwest-Europa en 's winters hebben we vooral vogels uit Scandinavië te gast. De gebieden met de hoogste dichtheden zijn te vinden op klei- en zandgronden. In tegenstelling tot de meeste andere weidevogels, weet de Kievit zich goed te handhaven in de maïsakkers, die in toenemende mate in het landschap van Nederland verschijnen. De kuikens van deze soort vinden op deze maïspercelen echter te weinig voedsel en trekken dan ook naar aangrenzende graslanden om op te groeien.

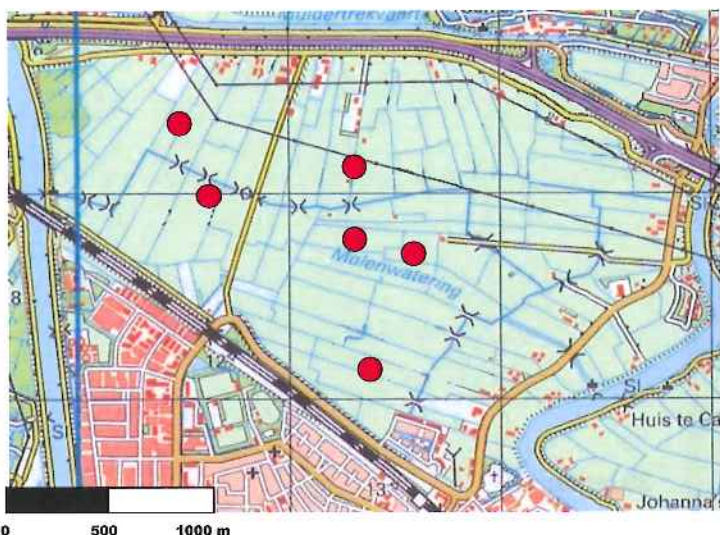
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De Kievit is met 30 territoria de meest algemene weidevogel en dit komt overeen met het landelijke beeld. Opvallend is daarbij de lage dichtheid in de omgeving van de snelweg A1. De invloed van wegverlichting en geluid kan hierbij een rol spelen. Het werkelijk aantal grootgebrachte jongen moet laag worden geschat, in verband met het beperkte weidevogelbeheer in het gebied.

Landelijke trend

De Kievit heeft zich ondanks de grote intensiteit van bemesting nog goed weten te handhaven in de weidegebieden. Toch lijkt de soort bij een lage bescherming door vrijwilligers in de graslandgebieden in aantal af te nemen. Voor Nederland wordt de populatie geschat op 200.000 tot 300.000 paren.

6 territoria

Grutto

Algemeen

In Engeland en Frankrijk ontbreekt de Grutto *Limosa limosa* vrijwel geheel als broedvogel. In Nederland broedt een aanzienlijk deel van de West-Europese populatie. Dit is dan ook de reden waarom deze voor Nederland op de Rode lijst is aan te treffen. Hoge dichtheden zijn te vinden op laaggelegen, open graslanden en op vochtige natte klei- en veengronden. Een zeer goed gruttogebied kent ca. 50 paren per 100 hectare.

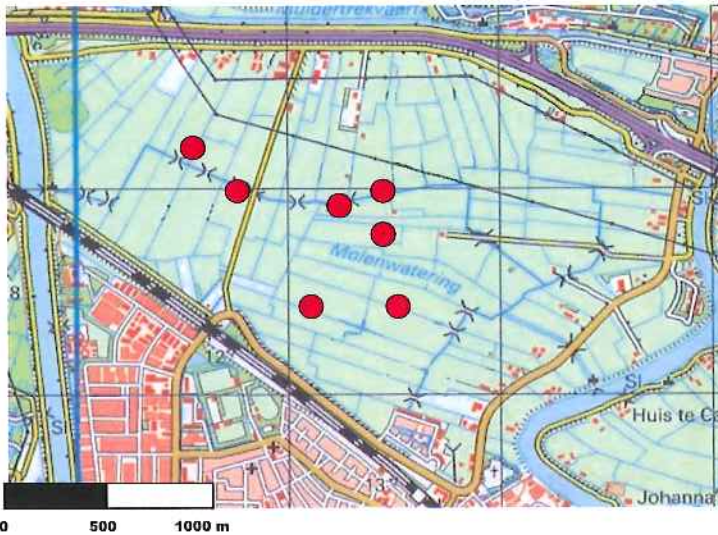
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

Met 6 broedparen op ca. 450 hectare is het slecht gesteld met de Grutto in de polders. Hiervoor is niet alleen het tekort aan uitgesteld maaibeheer aan te wijzen als reden, maar ook de lage grondwaterstand, de invloed van wegverlichting, geluidsoverlast en predatie door natuurlijke vijanden zijn negatieve factoren. Het maaien en het rollen van gras in de maanden april en mei zorgt ervoor dat het aantal grootgebrachte jongen vrijwel nihil moet zijn. In het hoofdstuk Conclusies & aanbevelingen wordt ingegaan op mogelijke verbeteringen voor de Grutto als broedvogel in het gebied.

Landelijke trend

In Nederland verdwijnt jaarlijks door verstedelijking ongeveer 1% van het graslandareaal. Versnippering, verdichting van het landschap en het omzetten van grasland in maïsakkers zorgen voor een steeds kleiner broedareaal. Momenteel is het broedsucces onvoldoende om de grootte van de populatie in stand te houden, ondanks de inzet van weidevogelbeschermers. Alleen natuurreservaten en gebieden met agrarisch natuurbeheer laten een positieve ontwikkeling zien. Landelijk wordt de populatie geschat op 45.000 – 50.000 paren in 2000. In 1975 waren er in ons land nog ca. 120.000 broedparen.

7 territoria

Tureluur

Algemeen

Net als de Scholekster is de Tureluur *Tringa totanus* een broedvogel van kust en binnenland. In het binnenland leeft deze soort vooral van wormen, insecten en slakjes. De soort broedt vrij laat en de jongen kruipen gemiddeld pas in de derde of vierde week van mei uit hun ei. De soort broedt vooral in open, vochtige graslanden. De Tureluur is kritisch ten aanzien van zijn leefgebied. Dat komt duidelijk naar voren door de hogere dichtheden in vochtige, kruidenrijke graslanden, vergeleken met lage dichtheden in drogere en productievere graslanden. Goede tureluurgebieden kennen een broeddichtheid van 10-20 paren per 100 hectare. In kerngebieden op het boerenland blijft de populatie tegenwoordig steken op een dichtheid van minder dan 5 per 100 hectare. De Tureluur is een soort van de Rode lijst.

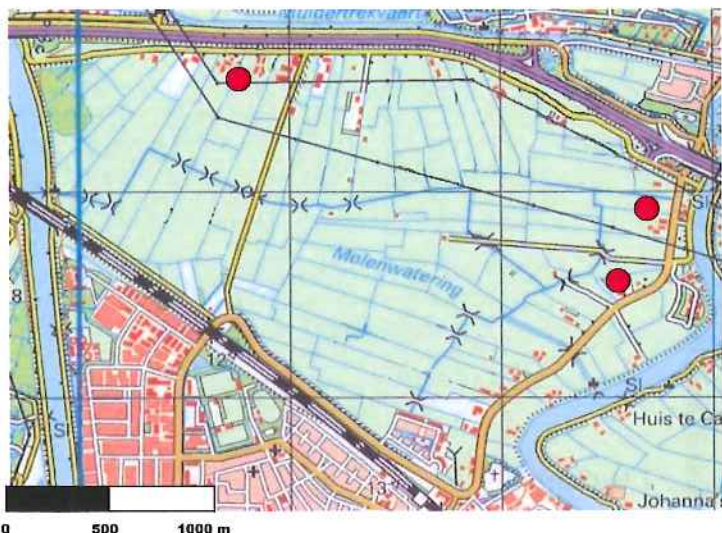
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De verspreiding van de Tureluur beperkt zich duidelijk tot het open gebied van de polder, met weinig verstoring van geluid, licht en aanwezigheid van mensen. Met 7 territoria per ca. 450 hectare is de broeddichtheid laag, maar ook niet als zeer slecht te omschrijven. Net als bij de andere weidevogelsoorten zal ook hier het werkelijke broedsucces door het intensieve graslandbeheer beperkt zijn geweest.

Landelijke trend

Sinds de jaren zestig neemt de Tureluur in aantal af. Daardoor is deze soort ook op de Rode lijst geplaatst. Deze achteruitgang is in de jaren tachtig enigszins gestabiliseerd. Doordat de jongen van deze soort zich verstoppen in greppels en sloten, lijken ze iets minder kwetsbaar voor allerlei landbouwmachines dan andere weidevogels. De huidige Nederlandse populatie wordt geschat op 20.000 – 25.000 exemplaren. In de jaren tachtig lag de schatting nog op circa 30.000 exemplaren.

3 territoria

Houtduif

Algemeen

In ons land is de Houtduif *Columba palumbus* een zeer algemene broedvogel. In alle habitattypen is de soort als broedvogel aan te treffen. De grootste dichtheden zijn aan te treffen in halfopen landbouwgebieden met houtwallen en kleine bosjes. Ook de grote steden hebben grote dichtheden aan Houtduiven.

Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De dichtheid van deze soort in de polders is relatief laag. Een gebrek aan broedgelegenheid zal daarbij een grote rol spelen. Er is weinig geschikte bebouwing voor het broeden bij huizen en er zijn weinig grote bomen om in te nestelen. Wellicht zijn enkele nesten in de hoogspanningsmasten niet zichtbaar geweest. Daarnaast kunnen de foerageevluchten van deze soort enkele kilometers bedragen, waardoor een aanwezige vogel nog geen broedvogel van het gebied is.

Landelijke trend

Daar waar bij andere soorten de landbouw een bedreiging voor de broedgevallen vormt, doet de Houtduif het juist goed. De omschakeling naar maïsteelt heeft echter voor voedselschaarste in het najaar gezorgd. De opkomst van deze maïsteelt zorgt vooral op de Veluwe voor een sterke terugval van de populatie. De opkomst van deze soort in de steden heeft dit verlies gecompenseerd. In steden kunnen dichtheden voorkomen van 150 paren per 100 hectare. Het ontbreken van predatiedruk in de steden lijkt de soort hier een duidelijk voordeel op te leveren. De populatie in Nederland wordt geschat op 400.000 – 500.000 paren.

1 territorium

Grote Bonte Specht

Algemeen

De Grote Bonte Specht *Dendrocopos major* soort broedt in vrijwel alle landschapstypen, mits er voldoende bomen aanwezig zijn. Deze soort foerageert vooral in kruinen van bomen, waardoor bomen op jonge leeftijd al geschikt kunnen zijn als voedselplaats. In de zomer staan naast insecten ook eieren en jonge vogels op het menu. De dichtheid van deze soort neemt toe naar mate de dichtheid van de bomen toeneemt. Daarbij hebben de oudere en gevarieerde bossen hun voorkeur.

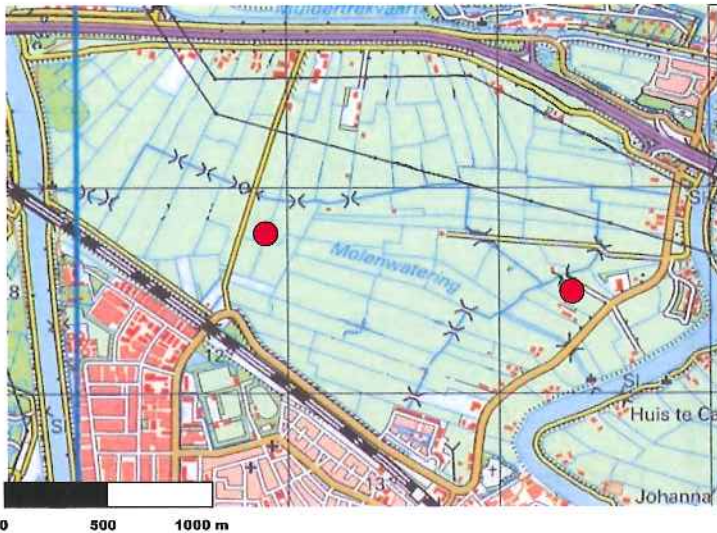
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

Het voorkomen van deze soort in de polder is een duidelijk signaal dat de bomen in met name de noordwesthoek ouder worden. Daarmee wordt dit gebied ook steeds aantrekkelijker voor deze soort. Het is echter mogelijk dat Grote Bonte Spechten uit het KNSF-terrein regelmatig komen foerageren in het poldergebied. Het KNSF-terrein biedt namelijk veel meer oudere bomen die als nestplaats kunnen dienen.

Landelijke trend

Door de aanleg van bossen in de vorige eeuw is de populatie van de Grote Bonte Specht toegenomen. Zelfs op de meeste waddeneilanden komt de soort tegenwoordig voor. Ook de bosaanplant in de Flevopolders en het ouder worden van bomen in het stedelijke gebied hebben voor een toename gezorgd. De landelijke broedpopulatie wordt geschat op 55.000 – 65.000 paren ten opzichte van circa 17.000 paren in het begin van de jaren zeventig.

2 territoria

Graspieper

Algemeen

Nederland kent een relatief grote dichtheid aan Graspiepers *Anthus pratensis* in Europa. Niet verwonderlijk in een land met zoveel gras, zou men denken. De broedhabitat bestaat echter niet alleen uit grasland, maar ook uit kwelders, heidevelden, open duinen en moerasgebieden. Het vrouwtje bouwt vanaf half april een goed verborgen grondnest. In het landschap worden verhogingen zoals paaltjes en hekwerken vaak gebruikt als uitkijkpost of als startpunt voor een baltsvlucht.

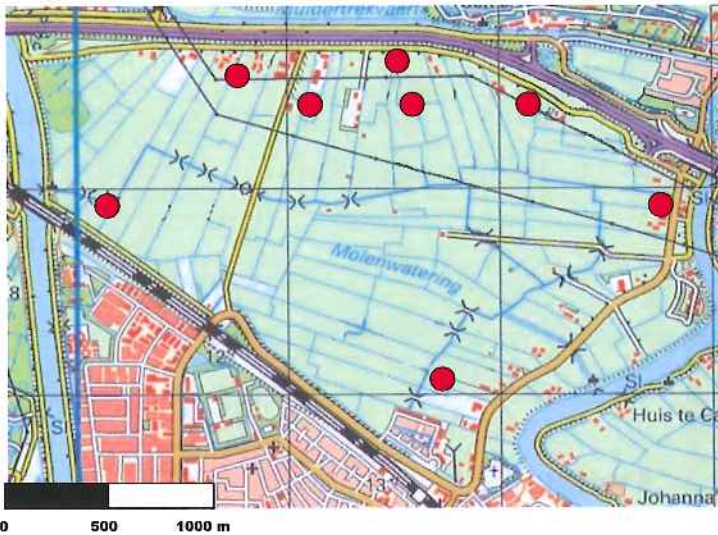
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

Met slechts 2 territoria op 450 hectare is het slecht gesteld met deze soort. Uit eerdere inventarisaties blijkt dat de soort het in het verleden ook niet beter deed. De lage grondwaterstand en het slechte graslandbeheer zorgen voor een slecht voedselaanbod en een laag broedsucces. Hierdoor zullen er ook nauwelijks nakomelingen zijn die in volgende jaren in de polders gaan broeden.

Landelijke trend

Doordat de graslanden in het westen van het land te uniform zijn geworden met weinig variatie in de vegetatie, gaat het in dit deel van het land slecht met deze soort. Een grasmat met veel pollen en bulten is veel aantrekkelijker dan een 'biljartlaken'. In moderne graslanden broedt de soort vaak alleen nog maar in ruige hoekjes die in het intensieve beheer worden overgeslagen. Doordat de soort op lokaal niveau op kwelders, schorren en heidevelden is toegenomen, is de landelijke achteruitgang nog enigszins getemperd. De landelijke populatie wordt geschat op 70.000 – 80.000 paren, tegen circa 100.000 exemplaren in het begin van de zeventiger jaren.

8 territoria

Witte Kwikstaart

Algemeen

Als je uitgaat van de verspreiding over ons land, is de Witte Kwikstaart *Motacilla alba* de meest algemene soort. Zelfs op de Afsluitdijk worden broedgevallen gevonden. Zowel in landelijk als stedelijk gebied, zowel hoog als laag kan deze soort broeden. De hoeveelheid broedgevallen is echter weer laag. De Witte Kwikstaart eet uitsluitend insecten en larven. Een klein aantal blijft in Nederland overwinteren, maar het is twijfelachtig of dit ook onze broedvogels zijn of gasten uit het noorden.

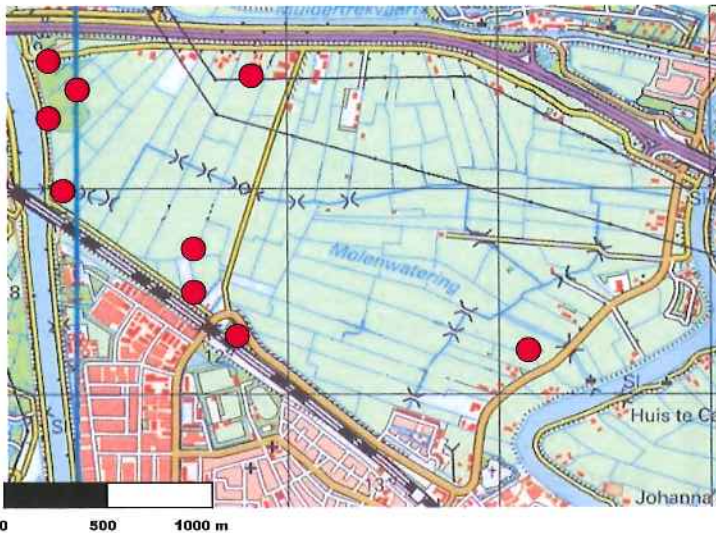
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De Witte Kwikstaart weet zich goed aan te passen aan de huidige agrarische bedrijfsvoering. Daarom is de soort vooral bij boerderijen en andere bebouwing in de polder aan te treffen. Rustige, verharde wegen zoals de fietspaden in de polder zijn een favoriet foerageergebied, waarbij al rennend de insecten van de weg worden opgepikt. Het rommelige karakter van de bebouwing aan de noordkant van de polder biedt voor deze soort een prima nestgelegenheid.

Landelijke trend

Ondanks dat de soort in staat is om in het stedelijke gebied te broeden, neemt de dichtheid af bij een toenemende bebouwing. De verspreiding van de soort is dan ook sinds de jaren zeventig niet veranderd. In het agrarische gebied is de soort toegenomen, waarschijnlijk als gevolg van een grotere mestgift, wat weer een grotere hoeveelheid insecten als voedsel opleverde. De landelijke populatie wordt geschat op 70.000 – 140.000 paren.

9 territoria

Winterkoning

Algemeen

De Winterkoning *Troglodytes troglodytes* houdt van een stevige, opkomende begroeiing. Het mannetje bouwt daarin meerdere nesten, waarvan er één door het vrouwtje wordt uitverkoren om in te broeden. In het Gooi zijn de dichtheden vanwege de aanwezigheid van veel oude tuinen de hoogste van Nederland. Ook in grootstedelijke milieu's komt de soort voor, mits er goede broedgelegenheden zijn. Zo is de soort ook aan te treffen in de binnentuinen van de Amsterdamse grachtengordel. Onze Winterkoningen zijn echte standvogels en nogal gevoelig voor strenge winters.

Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

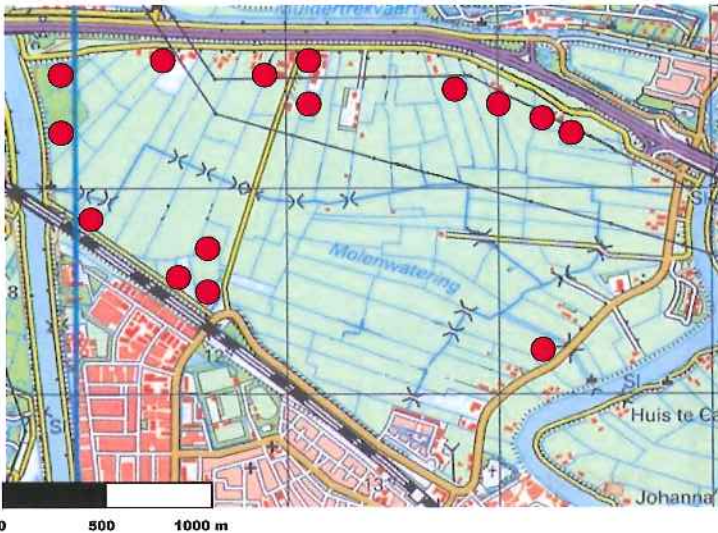
Dat de Winterkoning een liefhebber is van struikgewas is duidelijk terug te zien in de verspreidingskaart. Er zijn veel paartjes dicht op elkaar aan te treffen in de rommelige gedeelten van de polder met vooral braamstruiken. Wellicht is het aantal broedparen langs de A1 nog iets hoger, maar het geluid van deze soort wordt makkelijk overstemd door het geluid van deze snelweg. Hierdoor is de soort wellicht te weinig opgemerkt tijdens de inventarisatierondes.

Landelijke trend

De verspreiding van de soort is de laatste decennia vrijwel hetzelfde gebleven. De veranderingen in het landschap lijken weinig invloed te hebben, maar enkele strenge winters kan de landelijke populatie sterk doen afnemen. Er kan zelfs sprake zijn van een halvering van de populatie na een strenge winter. Momenteel wordt de populatie geschat op 500.000 – 600.000 paren.

15 territoria

Heggenmus

Algemeen

De Heggenmus *Prunella modularis* bouwt z'n nest vrijwel nooit hoger dan twee meter. Daarom is de soort schaars in grootschalige bospercelen met weinig ondergroei. In stedelijk gebied doet de soort het goed in conifeerstruiken of klimopbegroeiing. De Heggenmus is een zeer algemene broedvogel in Nederland, maar door zijn verborgen leefwijze is de soort bij het grote publiek toch wat minder bekend. Deze zangvogel is luidruchtig en zingt vrijwel het gehele jaar door. Doordat de soort er een ingewikkeld relatieleven op nahoudt met veelwijverij en veelmannerij, is de Heggenmus lastig te inventariseren. Een zingend mannetje in een territorium hoeft nog niet het enige aanwezige mannetje in dat territorium te zijn.

Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

Voor de Heggenmus gaat qua verspreiding in de polder vrijwel hetzelfde verhaal op als voor de Winterkoning. De Heggenmus is echter minder gebonden aan grote oppervlakten bos of struweel, en neemt ook genoeg met enkele struiken in een tuin. Hierdoor is de soort veelvuldig aangetroffen aan de noordzijde van het gebied.

Landelijke trend

In een open agrarisch landschap zijn de dichtheden meestal niet hoger dan 1 paar per 100 hectare. Zodra er echter een geschiktere vegetatie ontwikkelt, neemt de soort snel in aantal toe. Ook voor deze soort kunnen strenge winters een sterk negatieve invloed hebben op de populatie. Meer wegbeplanting en de komst van groene woonwijken hebben mede voor een toename van de landelijke populatie gezorgd. Die populatie wordt geschat op 200.000 – 250.000 paren.

2 territoria

Roodborst

Algemeen

De Roodborst *Erithacus rubecula* is een bodembroeder met een sterke voorkeur voor bos met een weelderige ondergroei. Begin maart zijn in ons land doortrekkers aanwezig die weliswaar zingen, maar onze broedvogels beginnen niet eerder dan half maart hun territorium te bezetten. De soort is schaars in de veenweidegebieden van het Groene Hart, Waterland, Friesland en West-Friesland. De binding met bospercelen komt daarmee duidelijk tot uitdrukking.

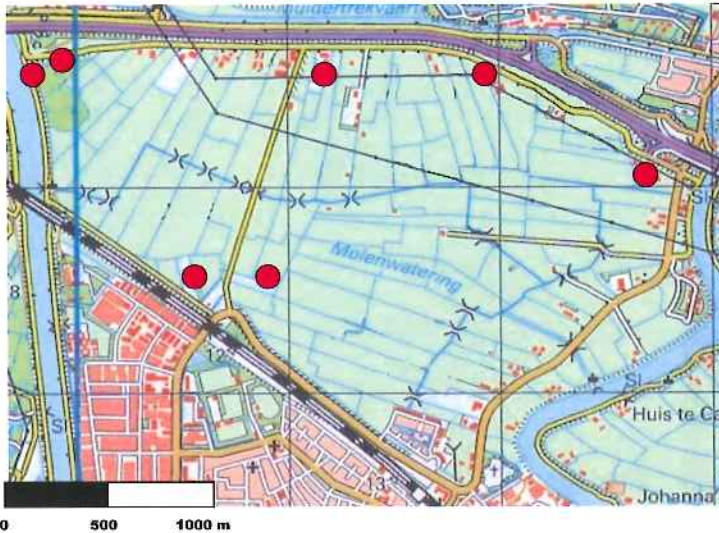
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De Roodborst kan in het gebied maar weinig geschikt habitat vinden. Als bosvogel komt deze soort logischerwijs dan ook alleen voor in de voormalige eendenkooi. De soort kan ook in tuinen met veel struiken broeden, maar is nogal gevoelig voor predatie door huiskatten.

Landelijke trend

In het Groene Hart is sprake van een positieve trend. Dit komt vooral door bosaanplant in dit gebied. Ook het ouder worden van tuinen en plantsoenen heeft voor een toename gezorgd. De populatie bedroeg in de vroege jaren zeventig 275.000 – 375.000 paren en wordt tegenwoordig geschat op 350.000 – 450.000 paren.

7 territoria

Merel

Algemeen

De Merel *Turdus merula* is van oorsprong een bosvogel, maar voelt zich tegenwoordig overal thuis waar bomen en struiken voorkomen. Deze eigenschap heeft in combinatie met het lange broedseizoen en de hoge winteroverleving ervoor gezorgd dat de Merel de talrijkste soort van ons land geworden is. De soort ontbreekt slechts daar waar er geen enkele sprake is van begroeiing.

Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De Merel is dan wel de meest algemene soort van ons land, maar het is een schaarsere broedvogel in de polders. De hoeveelheid grote, schaduwrijke struiken rondom de bebouwing in de polder is vrij laag. Net als de Roodborst zijn Merels nogal gevoelig voor predatie door katten. De Merel doet het prima in stedelijke gebieden, dus de negatieve invloed van verlichting, geluid en menselijke activiteit speelt bij deze soort geen rol.

Landelijke trend

Met tenminste 900.000 – 1,2 miljoen paren is de Merel een zeer algemene Nederlandse broedvogel. De grootste vooruitgang in aantal broedparen is te verklaren door de verstedelijking van ons land. Voor deze soort worden de grootste dichtheden in stedelijk gebied vastgesteld. De schatting voor de populatie Merels in het begin van de jaren zeventig bedroeg 575.000 – 850.000 paren.

2 territoria

Zanglijster

Algemeen

De Zanglijster *Turdus philomenos* broedt bij voorkeur in vochtig loofbos met een rijke ondergroei. De Zanglijster heeft een duidelijker binding met bos dan de Merel. Zanglijsters bezetten al vanaf februari hun broedplaatsen. Vanaf die periode trekken er ook nog veel zanglijsters door naar noordelijker streken.

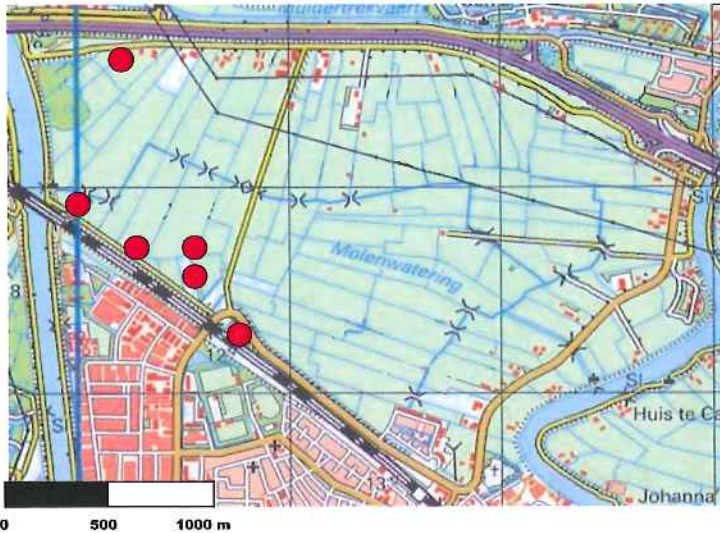
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De hoeveelheid beschikbaar bos met beschutte foerageerplekken zijn voor de Zanglijster op maar weinig plaatsen aanwezig. Echter, daar waar deze plekken wél aanwezig zijn, is deze soort ook aanwezig. De dichtheid op deze plekken is echter minimaal.

Landelijke trend

De omvang van de populatie is redelijk stabiel. Enerzijds is er meer broedbiotoop gekomen door de aanleg van bossen in o.a. de Flevopolders. Anderzijds is er broedbiotoop verdwenen door verstedelijking. Over het algemeen lijkt de Zanglijster af te nemen in verzuringsgevoelige gebieden. Dit komt doordat er in het geval van een verzuurde bodem minder voedsel zoals slakken zal voorkomen. De Nederlandse populatie omvat circa 140.000 broedparen, terwijl de schatting in het begin van de jaren tachtig 125.000 – 200.000 paren bedroeg.

6 territoria

Bosrietzanger

Algemeen

De Bosrietzanger *Acrocephalus palustris* is een lastige soort om te inventariseren. De soort arriveert pas in mei en brengt gemiddeld slechts 55 dagen door op de broedplaats. Daarnaast is deze soort een zeer goede zangimitator van andere soorten. Na onderzoek bleken Bosrietzangers 45 Afrikaanse en 31 Europese zangvogels te kunnen imiteren. In de broedhabitat moeten stevige opgaande kruiden aanwezig zijn zoals Brandnetels, Harig Wilgeroosje of Koninginnekruid. Aan de stengels van deze kruiden wordt het nest opgehangen. Enige opslag is noodzakelijk vanwege uitzicht- en zangposten.

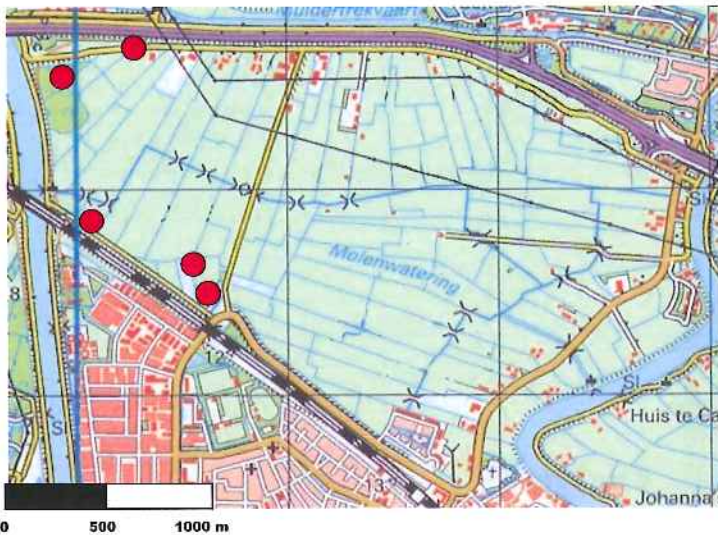
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De Bosrietzanger zal voor velen een onverwachte broedvogel zijn voor de polders. Het is dan ook niet zozeer het poldergebied waar deze soort is aangetroffen, maar de ruige pioniervegetatie langs het spoortalud en het talud van de Rijksweg A1. Vanwege het trekpatroon van deze soort zijn uitsluitend telbare territoria vastgesteld tijdens de laatste inventarisatieronde.

Landelijke trend

Als landbouwgebieden worden omgezet in natuurgebied, schieten de Brandnetels en distels vaak omhoog. Dergelijke pionierssituaties zijn dan de ideale biotoop voor deze soort. De landelijke trend is daarmee sterk afhankelijk van het voorkomen van dergelijke pionierssituaties. In Flevoland, maar ook bij natuurontwikkelingsprojecten langs de uiterwaarden, kan op lokaal niveau een spectaculaire, maar meestal tijdelijke toename van de soort vastgesteld worden. Anderzijds heeft de schaalvergroting van de landbouw voor een verlies aan broedparen in veel gebieden gezorgd. Landelijk wordt de populatie geschat op 70.000 – 110.000 paren. Deze ruime marge is te verklaren door de sterke voorkeur voor pionierssituaties.

5 territoria

Grasmus

Algemeen

De Grasmus *Sylvia communis* arriveert in april in ons land en trekt in september weg. Deze soort heeft een sterke voorkeur voor doornige vegetaties of ander zeer dicht struikgewas. Daarnaast zijn hogere boompjes en struiken nodig als zangpost. Hiervandaan laat de Grasmus zijn krassende zang horen en voert hij zijn dansende baltsvlucht uit. In veel habitats is de Grasmus een pionier die plaats maakt voor andere zangvogelsoorten indien de vegetatie te gesloten en te hoog wordt. In stedelijke gebieden ontbreekt de soort, terwijl kleinschalige cultuurlandschappen een hoge dichtheid hebben.

Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

Net als de Bosrietzanger is de Grasmus aangetroffen in de ruigere gedeelten van de polder. De Grasmus heeft een voorkeur voor de begroeiing bij het spoortalud en de voormalige eendenkooi. Als vegetatie vinden we hier Braam, Meidoorn en Duindoorn. Deze soort arriveert relatief laat in het seizoen vanuit Afrika en bezet dan ook laat de territoria. Daarom is deze soort uitsluitend in de inventarisatierondes van mei waargenomen.

Landelijke trend

Het aantal broedparen in Nederland is niet alleen afhankelijk van de landschappelijke ontwikkelingen in ons land, maar ook van de omstandigheden in de Sahel, waar deze soort overwintert. Na droge winterjaren in Afrika worden duidelijk minder broedgevallen vastgesteld. Daarnaast heeft de schaalvergroting van de landbouw en verstedelijking in Nederland een rol gespeeld. Anderzijds heeft de ontwikkeling van groengebieden een positieve bijdrage geleverd aan de populatie. De populatie wordt momenteel op 130.000 – 150.000 paren geschat.

2 territoria

Zwartkop

Algemeen

De Zwartkop *Sylvia atricapilla* broedt weliswaar in allerlei gebieden met enige bebossing, maar de hoogste dichtheden worden bereikt in oude loofbossen met een goed ontwikkelde struiklaag. Daar waar dergelijke situaties zich in combinatie met bebouwing voordoen, doet de soort het ook erg goed. Over het algemeen is het lage deel van Nederland bezet met een lage dichtheid aan Zwartkoppen.

Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De dichtheid van de Zwartkop is opmerkelijk laag. Ook binnen de relatief kleine oppervlakten aan struikgewas zijn maar weinig territoria aangetroffen. Mogelijk is de soort gevoelig voor verstoring door licht en geluid, waardoor er langs de Rijksweg A1 geen territoria zijn aangetroffen en langs het spoorlijntalud slechts 1 territorium. Anderzijds is de aanwezige begroeiing wellicht nog te jong voor de Zwartkop.

Landelijke trend

De soort is de laatste decennia duidelijk in aantal toegenomen. Dit komt vooral doordat veel bos is aangeplant op voedselrijke gronden (Flevoland). Ook het ontwikkelen van recreatiegebieden heeft een positieve bijdrage geleverd aan de populatie. De soort kan goed profiteren van de 'verbraming' van terreinen, waardoor er voor de toekomst in het onderzochte gebied meer broedparen te verwachten zijn.

8 territoria

Tjiftjaf

Algemeen

Als beginnende vogelaar is de Tjiftjaf *Phylloscopus collybita* de eerste soort die je op geluid leert herkennen. Geen enkele vogelsoort roept zijn eigen naam zo duidelijk als de Tjiftjaf. De soort is in de broedtijd gebonden aan allerlei typen bos, bij voorkeur loof- en gemengd bos met een weelderige ondergroei. Jonge bossen kunnen daarbij een opmerkelijke dichtheid behalen van wel 55 - 100 paren per 100 hectare. De veenweidegebieden in het Groene Hart kennen een behoorlijk lage dichtheid.

Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

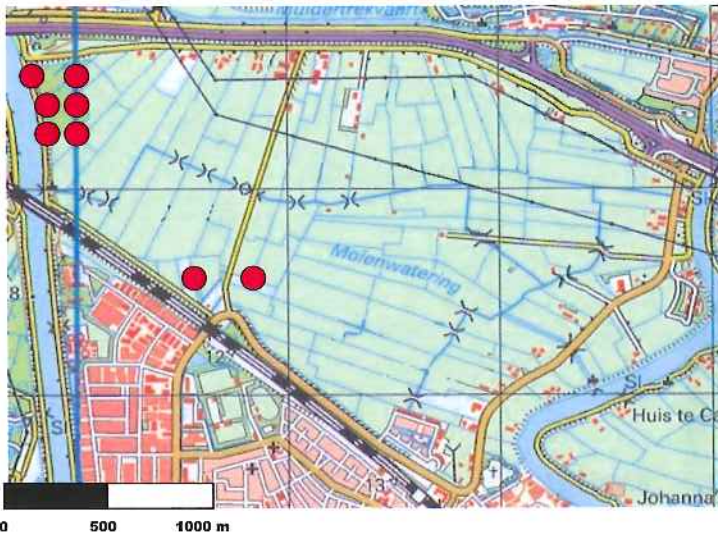
De Tjiftjaf is weliswaar een zomergast, maar de zang kan soms al in maart worden waargenomen. Daardoor zijn er ook in meerdere inventarisatierondes zingende exemplaren waargenomen. Het rommelige, ruige en insectenrijke terrein van de voormalige eendenkooi was duidelijk favoriet bij deze soort. Daar waar ideale omstandigheden aanwezig zijn, kunnen zeer hoge dichtheden worden aangetroffen. In dit geval 5 territoria binnen enkele honderden vierkante meters.

Landelijke trend

De Tjiftjaf heeft zich duidelijk uitgebreid in Nederland. De aanleg van veel loofbos in Flevoland is een overduidelijke stimulans voor de populatie geweest. De soort profiteert optimaal van verbossing van gebieden. Rond 1980 bedroeg de populatie naar schatting 125.000 – 225.000 paren en dat is inmiddels 550.000 – 600.000 paren.

8 territoria

Fitis

Algemeen

De Fitis *Phylloscopus trochilus* bevolkt diverse typen habitat, zoals heide en kaalslag met verspreide boomgroei, laag- en hoogveengebieden met enige opslag, houtwallen, en open bossen met een rijke struik- en kruidlaag. Begroeiing met Berk verdient de voorkeur. De soort bereikt in jonge bossen enorme dichtheden.

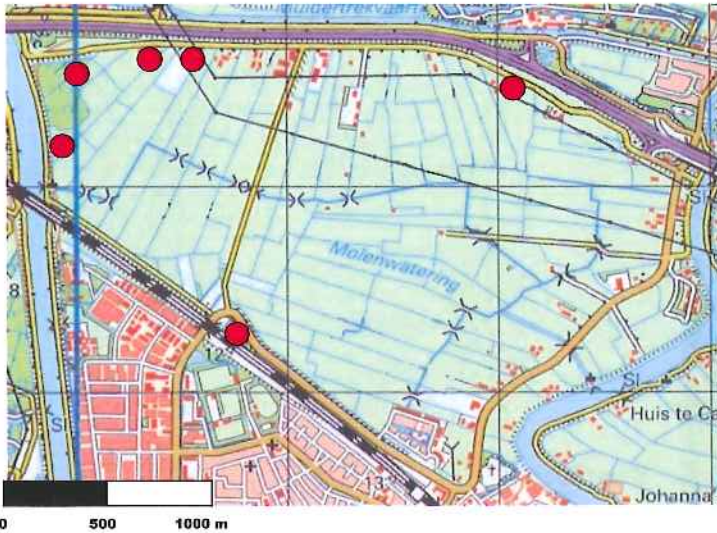
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De Fitis begint ongeveer een maand later te zingen dan de Tjiftjaf. Daarom is deze soort alleen tijdens de laatste twee inventarisatierondes vastgesteld. Ook voor deze soort lijken ideale omstandigheden aanwezig te zijn in het gebied van de voormalige eendenkooi. De vochtige bodem van het terrein zorgt voor een groot voedselaanbod in de vorm van kleine insecten.

Landelijke trend

Het aantal broedparen in Nederland is vrij constant. De verruiging van veel duingebieden hebben daar voor een toename gezorgd. Bij jonge aanplant in de Flevopolders werden zeer hoge dichtheden behaald van 220 paren per 100 hectare, ongeveer 5 - 10 jaar na aanplant. Inmiddels nemen de dichtheden daar af. Momenteel wordt het aantal broedparen geschat op 450.000 – 550.000, maar deskundigen denken dat dit aan de hoge kant is.

6 territoria

Pimpelmees

Algemeen

Naast de natuurlijke habitats zoals naaldbos en goed ontwikkeld loofbos met eiken, doet de Pimpelmees *Parus caeruleus* het goed dankzij nestkasten in stedelijk gebied en daarbuiten. In de broedtijd vormen rupsen en larven van kevers en muggen de belangrijkste voedselbron. De meeste Pimpelmezen zijn echte standvogels. De soort doet het duidelijk het best wanneer er eiken aanwezig zijn. In andere gebieden is de soort weliswaar ook aanwezig, maar het broedsucces is hier duidelijk lager.

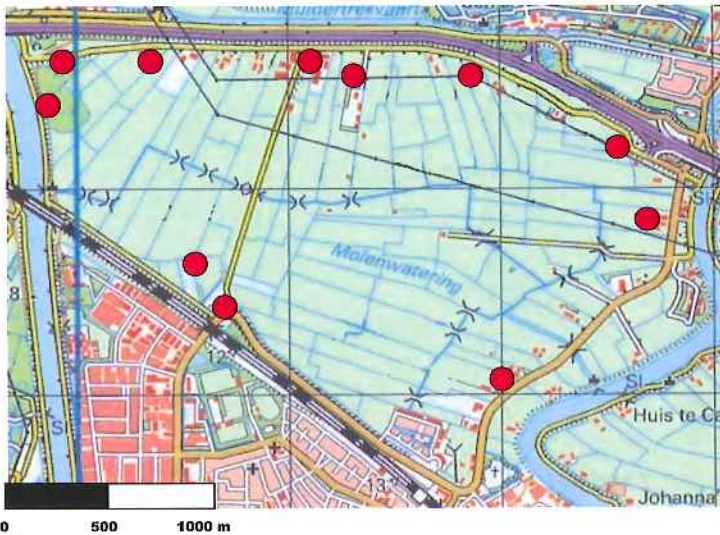
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De Pimpelmees broedt verspreid in het gebied. Deze soort heeft een groot, duidelijk afgebakend territorium tijdens het broedseizoen. Daarbij lijkt de aanwezigheid van bebouwing en verkeer een beperkte invloed te hebben. Indien voldoende geschikte vegetatie aanwezig is (dichte struiken, jonge bomen), is de soort makkelijk aan te treffen als broedvogel.

Landelijke trend

Als gevolg van zure regen zijn de Pimpelmezen door voedselgebrek (o.a. slakjes) duidelijk in aantal afgenomen op de zandgronden van ons land. Anderzijds is het aanplanten van bos in de Flevopolders een duidelijke stimulans in populatieomvang geweest. In het algemeen is het verouderende bos van deze polders voor deze soort positief geweest. De landelijke populatie wordt geschat op 275.000 – 325.000 paren. Begin jaren tachtig bedroeg deze schatting 125.000 – 200.000 paren.

11 territoria

Koolmees

Algemeen

De Koolmees *Parus major* is de meest verspreide mezensoort van Europa. Als echte hollenbroeder is hij sterk afhankelijk van geschikte nestgelegenheid. Het menu tijdens de broedtijd bestaat vooral uit een breed spectrum van poppen en insecten. Alleen als gebieden volstrekt boomloos zijn, is er een kans dat je geen Koolmees zult aantreffen. De hoogste dichtheden worden aangetroffen in loofbossen.

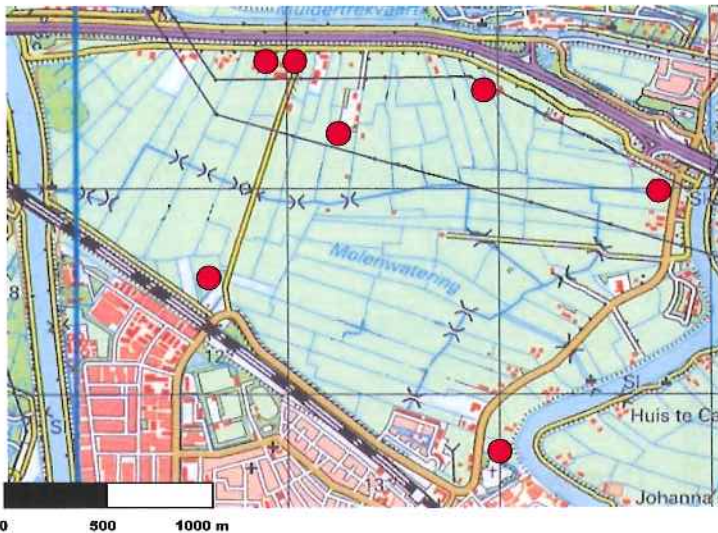
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De Koolmees is langs de randen van de polder aan te treffen, waarbij er een voorkeur lijkt te bestaan voor de bebouwde gedeelten met tuinen. Het lijkt alsof er een keurig verdeeld patroon is in territoria. Met de huidige vegetatiestructuur lijkt deze soort de meeste potentiële territoria bezet te hebben. Met het ouder worden van de tuinen in de wijk 'Leeuwenveld' bij Weesp kunnen nieuwe broedplaatsen ontstaan.

Landelijke trend

Net als veel andere soorten die slakken eten, heeft de verzuring van de zandgronden een negatieve uitwerking gehad op het voedselaanbod en dus ook het broedsucces van de Koolmees. De algemene toename kan verklaard worden door het ouder en structuurrijker worden van de bossen in ons land. De opmars in het stedelijke gebied is duidelijk gestimuleerd door het plaatsen van nestkasten. Het aantal paren in Nederland wordt momenteel geschat op 500.000 – 600.000.

7 territoria

Ekster

Algemeen

Als echte standvogel blijft de Ekster *Pica pica* het gehele jaar binnen zijn eigen territorium, tenzij ze verhuizen naar een naastgelegen territorium dat kans biedt op een hoger broedsucces. Verhuizingen gaan gepaard met echtscheiding en volgen vaak op een mislukte broedpoging. In februari-maart begint de nestbouw al. Soms gebruiken ze een nest van vorig seizoen, soms bouwen ze een nieuw nest. Eksters broeden vrijwel nooit in gebieden die uitsluitend uit bos bestaan. In dergelijke gebieden hebben ze namelijk veel te duchten van de Havik. Daarnaast is er veel concurrentie om de nesten met de Zwarte Kraai, die het meestal van de Ekster wint.

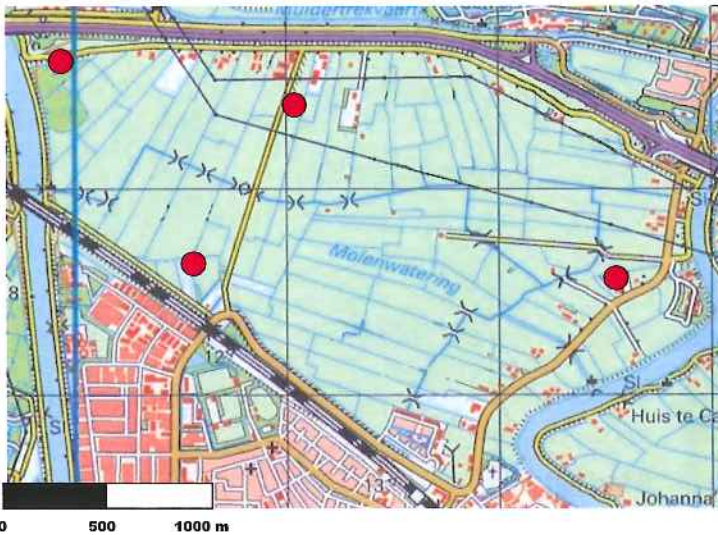
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De Ekster heeft bomen nodig om in te kunnen broeden, maar de hoeveelheid oudere bomen in het gebied is beperkt. Voor de Ekster is het niet noodzakelijk dat deze bomen een bos vormen. Een enkele vrijstaande boom in het weiland kan al voldoende zijn. De aanwezigheid van bebouwing en verkeer heeft geen negatieve invloed op het broeden van deze soort. Dit kan zelfs de reden tot vestiging zijn omdat de Ekster regelmatig aas (verkeersslachtoffers) eet.

Landelijke trend

In veel nieuwe stedelijke gebieden weet de Ekster zich meestal snel te vestigen. Dit is echter een gedrag geweest dat altijd al heeft plaatsgevonden en niet duidelijk tot een toename heeft geleid. Daar waar de Havik nieuw is verschenen, is de Ekster achteruit gegaan. Ook de veranderende mesttechniek in de landbouw lijkt een negatief effect te hebben. Momenteel wordt de populatie geschat op 40.000 – 60.000 paren. In het begin van de jaren tachtig waren dit circa 60.000 – 120.000 paren.

4 territoria

Zwarte Kraai

Algemeen

De Zwarte Kraai *Corvus corone* is vrijwel overal aan te treffen, zowel in de stad, op het weiland of in bosgebieden. Het is een echte standvogel en juvenielen vestigen pas na 2-4 jaren een eigen territorium. Zwarte Kraaien zijn meesters in het leegroven van andere grote, open nesten. Toch bestaat het voedsel overwegend uit bodeminsecten en hun larven, regenwormen, aas en afval.

Het favoriete landschap bestaat uit akkers en weilanden, doorsneden door bomenrijen en kleine bossen. In open cultuurlandschap bedraagt de dichtheid meestal 1 paar per 100 hectare.

Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

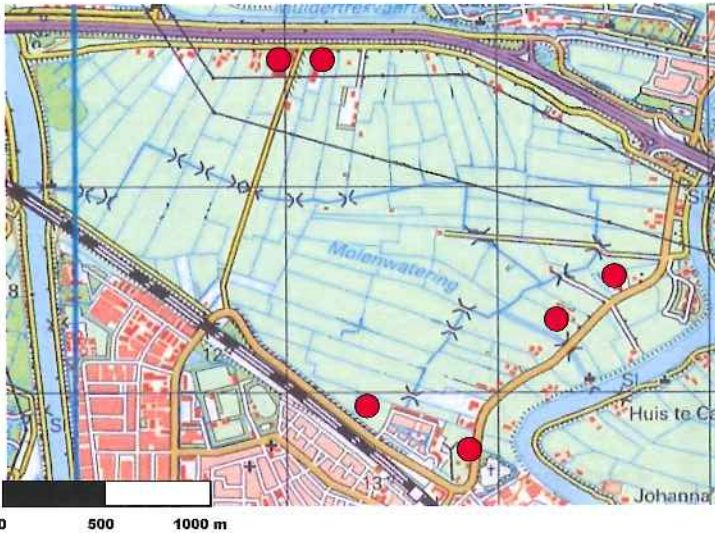
De nesten van de Zwarte Kraai zijn uitsluitend in bomen waargenomen. In andere jaren is deze soort echter ook broedend in de hoogspanningsmasten waargenomen. Zwarte Kraaien hebben een zeer duidelijke paarbånd en verdedigen gezamenlijk hun territorium. In de verdeling van de nesten binnen het gebied is dan ook een duidelijk patroon waarneembaar van de verdeling van de territoria.

Landelijke trend

In de Randstad is een toename waarneembaar die enerzijds te verklaren is door de afgenomen jachtdruk en anderzijds veroorzaakt wordt door de intensivering van de landbouw. Ook de beschikbaarheid van meer aas in de vorm van verkeersslachtoffers heeft een positief effect gehad op de populatie. Landelijk gezien is de toename vooral veroorzaakt door de bebossing van Flevoland en Zeeland.

Begin jaren zeventig bedroeg de populatie 30.000 - 40.000 paren. Inmiddels zijn dat 70.000 - 100.000 paren.

6 territoria

Spreeuw

Algemeen

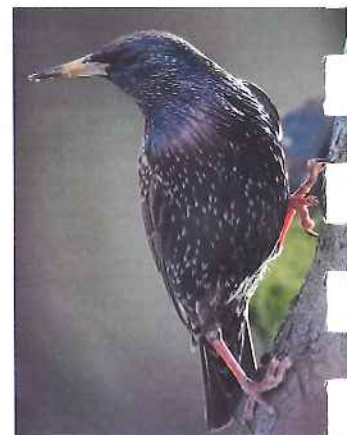
De Spreeuw *Sturnus vulgaris* is niet alleen in Nederland een zeer algemene vogel, zelfs op wereldschaal is het één van de meest algemene soorten. Spreeuwen nestelen meestal in holtes en spleten in bomen en bouwwerken. Het voedsel, meestal insectenlarven, spinnen en regenwormen, wordt meestal op vochtige graslanden verzameld. In de winter zijn Spreeuwen echte alleseters. In steden kunnen hoge broeddichtheden bereikt worden, als er maar vochtig grasland in de omgeving aanwezig is.

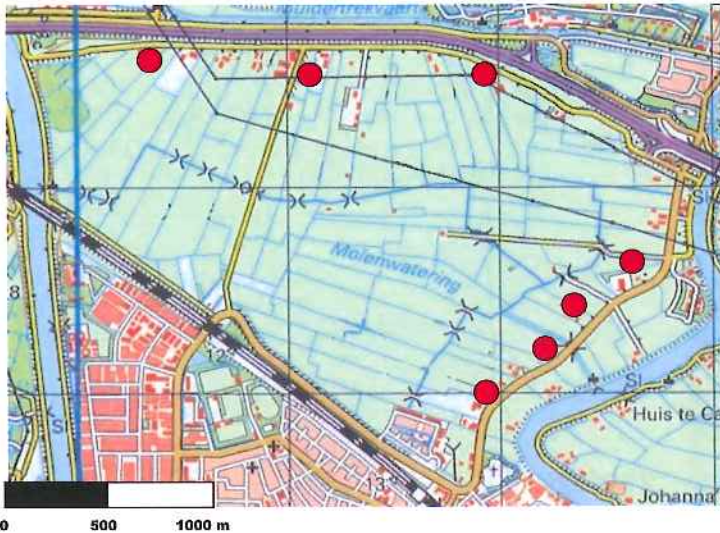
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De Spreeuw is een lastige soort om te inventariseren. Er worden grote afstanden afgelegd tijdens het foerageren en op jonge leeftijd vliegen de jongen al met de ouders mee om in het veld gevoerd te worden. Daarom is tijdens de inventarisatie goed gelet op vaste zangposten en op het aanvliegen van Spreeuwen met voer in de bek. Vaak bevinden de nesten zich in onnatuurlijke holtes zoals onder dakpannen en in schoorstenen. De territoria zijn allemaal in de directe omgeving van bebouwing vastgesteld.

Landelijke trend

In de verspreiding van de Spreeuw is de afgelopen 25 jaar nauwelijks iets veranderd. Het aantal is in Nederland de afgelopen decennia afgenomen. De oorzaak hiervan wordt gezocht in het omzetten van grasland in bouwland en de verdroging van veel graspercelen. Begin jaren tachtig werd de populatie geschat op 750.000 - 1,3 miljoen paren. De huidige populatie bedraagt 500.000 - 900.000 paren.

7 territoria

Huismus

Algemeen

In Nederland is de Huismus *Passer domesticus* een uitgesproken standvogel. Deze soort komt zelden verder dan 600 meter van zijn broedplaats. Huismussen nestelen bij voorkeur in middeloude stadswijken, dorpen en boerderijen met ouderwetse pannendaken. De dichtheid van deze soort is in geschikte gebieden vrijwel parallel aan de dichtheid van de mens.

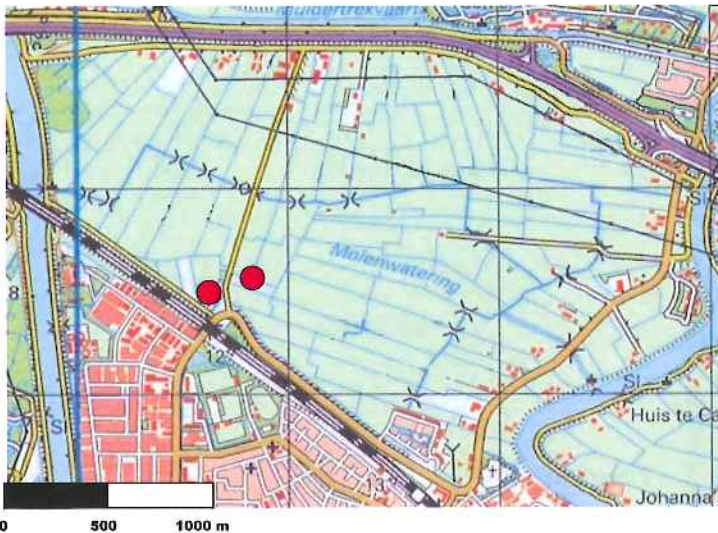
Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De verdeling van de territoria van de Huismus is zeer volgens verwachting vastgesteld. Direct bij bebouwing met wat oudere tuinen komt de soort voor. Vanwege de gespreide bebouwing is het aantal territoria laag, echter door de verborgen broedwijze (onder daken) kunnen territoria over het hoofd zijn gezien. De agrarische bedrijven vormen een aantrekkelijke omgeving vanwege het voedselaanbod (o.a. resten van veevoer), de nestgelegenheid en het aanwezige nestmateriaal zoals haren van vee.

Landelijke trend

Daar waar gebouwd wordt, verschijnt de Huismus. Daarom is er een duidelijke toename van deze soort geweest in Flevoland. Tot 1990 was de populatie in de rest van Nederland vrij stabiel. Daarna nam de soort met circa 30% af. Er zijn veel redenen te bedenken voor deze afname. De verbeterde isolatie van woonhuizen, het korter braak liggen van bouwterreinen en de toename van de populaties van roofvogels en uilen worden vaak als reden genoemd. Begin jaren zeventig werd de populatie geschat op 1,2 miljoen exemplaren. Over de huidige populatieomvang bestaat onzekerheid. Deze wordt geschat op 500.000 - 1 miljoen paren.

2 territoria

Groenling

Algemeen

De Groenling *Chloris chloris* broedt in halfopen landschappen met struiken en goede zangposten. Vanaf een dergelijke zangpost voert de Groenling een baltsvlucht uit die aan een vleermuis doet denken. Het is een vrij luidruchtige soort en daardoor eenvoudig te ontdekken. De soort is in Nederland erg algemeen, ook in stedelijke gebieden. De laagste dichtheden bevinden zich in grootschalige open cultuurlandschappen.

Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

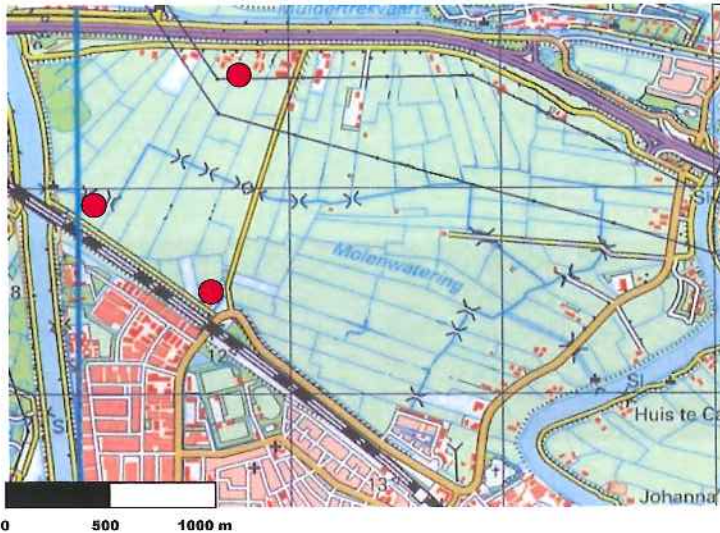
De Groenling houdt van zaden en vruchten als voedsel, en dat is in het gebied maar weinig te vinden. Er zijn echter twee territoria aangetroffen op een vrij logische plek, namelijk bij de volkstuintjes langs de Verlengde Papelaan. Deze volkstuinten waren ongetwijfeld een prima voedselgebied, waarbij de ruige begroeiing in de omgeving een beschut broedgebied vormde.

Landelijke trend

Het grootste deel van de populatie broedt in het stedelijke gebied. De soort heeft goed geprofiteerd van woningbouw met ruim opgezette groene zones. In de laatste jaren is er echter steeds minder ruimte voor groen beschikbaar en verschijnt de Groenling niet zonder meer als bewoner van nieuwbouwwijken. Er is een lichte toename geweest sinds de jaren tachtig. Destijds bedroeg de populatie 40.000 - 80.000 paren. Inmiddels wordt de populatie geschat op 50.000 - 100.000 paren.

3 territoria

Putter

Algemeen

De Putter *Carduelis carduelis* broedt van mei tot augustus in opgaand loofhout zoals boomgaarden, tuinen en wegbplantingen. Vooral de dichtheden in de omgeving van boomgaarden zijn opvallend. Over het algemeen is de Putter in het westen van Nederland algemener dan in het oosten.

Bloemendaler- en Gemeenschapspolder Oost

De Putter heeft een voorkeur voor zaden van wilde planten zoals distels. De soort wordt daarom vaak 'Distelvink' genoemd. Het voedselaanbod in het gebied is echter beperkt en de soort is dan ook niet algemeen in het gebied. Naarmate de voormalige eendenkooi verder zal verlanden, kunnen wellicht meer paartjes zich gaan vestigen. Ook een kruidenrijker weidebeheer zou een positieve uitwerking op deze soort kunnen hebben.

Landelijke trend

De toename van wegbplanting en bebouwing met groen heeft voor een toename van de landelijke populatie gezorgd. Op de zandgronden van ons land is echter een duidelijke afname te constateren. De reden hiervoor ligt waarschijnlijk in de onkruidbestrijding en ongunstige bloeiperiode van planten op deze gronden. Medio jaren zeventig bedroeg de populatie circa 3000 - 4500 paren. Inmiddels is dat aantal verviervoudigd tot 15.000 - 20.000 broedparen.

Foto's & Literatuur

Foto's

Stichting Natuurmedia - www.natuurmedia.nl, pag. 17, 18, 19, 20, 21, 23, 31, 32, 35, 38, 40, 42, 43, 45.

Ricardo van Dijk pag. 4, 6, 15, 22.

Ben van den Broek - <http://home.hetnet.nl/~benvandenbroek/Digiinfo.html>, foto's omslag, pag. 16, 26, 27, 28, 29, 30, 33, 34, 36, 37, 39, 41, 44, 47.

J. Gense - <http://members.home.nl/jgense>, pag. 24, 25, 46.

Literatuur

Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 – 2000. Nederlandse Avifauna 5. Nationaal SOVON Vogelonderzoek Nederland. Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland-Leiden, 2002.

Beintema, A., O. Moedt & D. Ellinger. Atlas van de Nederlandse Weidevogels. Schuyt & Co., Haarlem, 1995.

Van Buel, H. & G. Lubbers. Weidevogels van de Corridors tussen de Regio's Amsterdam, Almere en 't Gooi, BvB-rapport 11, Bureau van Buel, Wouwse Plantage, 1995.

De Molenaar J.G., Jonkers D.A. & Sanders M.E. Wegverlichting en Natuur III. Lokale invloed van wegverlichting op een gruttopopulatie. DWW Ontsnipperingssreeks, 2000.

Vogelwerkgroep Avifauna West-Nederland. Randstad en broedvogels. Tilburg, 1981.

Grote Historische Provincie Atlas 1:25.000 Noord-Holland 1849-1859, Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen, 1992.

Historische Topografische Kaarten Noord-Holland; bladen van de chromo-topografische kaart van het Koninkrijk der Nederlanden, schaal 1:25.000, 1894-1923, uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer, 2003.

Kleine Winkler Prins in kleur, uitgave Elsevier, Amsterdam, 1979.

Kruitpad 16, de Kruitfabriek in Muiden 1702 - 2002, uitgave Historisch Archief Muiden, 2002.

Vogelwerkgroep Het Gooi en omstreken

